

Ekonomická univerzita v Bratislave

Národohospodárska fakulta

Evidenčné číslo: 101003/I/2015/1407177115

**Porovnanie vývoja cien vybraných druhov
tovarov a služieb pred a po vstupe Slovenskej
republiky do eurozóny**

Diplomová práca

2015

Bc. Tomáš Horváth

Ekonomická univerzita v Bratislave

Národohospodárska fakulta

Evidenčné číslo: 101003/I/2015/1407177115

**Porovnanie vývoja cien vybraných druhov
tovarov a služieb pred a po vstupe Slovenskej
republiky do eurozóny**

Diplomová práca

Študijný program: 6230801 Hospodárska politika

Študijný odbor: 3.3.1 Národné hospodárstvo

Školiace pracovisko: 101003 Katedra hospodárskej politiky

Vedúci záverečnej práce: doc. Ing. Vladimír Choluj, PhD.

Bratislava 2015

Bc. Tomáš Horváth

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracoval samostatne a že som uviedol všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

ABSTRAKT

Horváth, Tomáš: *Porovnanie vývoja cien vybraných druhov tovarov a služieb pred a po vstupe Slovenskej republiky do eurozóny*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Národohospodárska fakulta; Katedra Hospodárskej politiky. – Vedúci záverečnej práce: doc Ing. Vladimír Choluj, PhD.. – Bratislava: NHF EU, 2015, 73 str.

Cieľom záverečnej práce je spoznať zmenu vo vývoji cien vybraných tovarov a služieb v Slovenskej republike po vstupe do eurozóny, porovnať ho s okolitými krajinami, zistiť, či a do akej miery nastala zmena vývoja vybraných cien vplyvom vstupu Slovenskej republiky do eurozóny a následky takýchto zmien. Práca je rozdelená do 5 kapitol. Obsahuje 2 grafy a 29 tabuliek. Prvá kapitola je venovaná pohľadom na pojmy cena a hodnota, doterajšiemu stavu poznania o vývoji cien v podmienkach Slovenskej republiky a zhrnutiu poznatkov o eure a eurozóne. Aplikačná časť práce sa zaoberá analýzou vývoja cien vybraných tovarov a služieb pred a po vstupe Slovenska do eurozóny a vyvodením záverov z danej analýzy. Piata kapitola porovnáva zistené skutočnosti s doterajším pohľadom na problematiku. Cieľ práce bol splnený. Výsledkami riešenia danej problematiky sú poznatky o vývoji cien v skúmanom období a zistenie, že prijatie eura nemalo vplyv na cenový vývoj vybraných tovarov a služieb na Slovensku. Význam práce spočíva v prepojení odborného pohľadu na problematiku s hospodárskou praxou.

Kľúčové slová:

euro, cena, vývoj cien, vybrané tovary a služby

ABSTRACT

Horváth, Tomáš: *Price development comparison of chosen types of goods and services before and after Slovak republic's accession to the euro area.* – University of economics in Bratislava. Faculty of national economy; Cathedra of economic policy. – Supervisor: doc Ing. Vladimír Choluj, PhD.. – Bratislava: NHF EU, 2015, 73 pgs.

The aim of the work is to recognize a change in the prices of chosen goods and services in the Slovak Republic after joining the euro area, compare it with the surrounding countries, to determine, whether and to what extent is there a change of selected prices caused by the impact of Slovakia's accession to the euro area and the consequences of such changes. The work is divided into five chapters. It includes 2 graphs and 29 charts. The first chapter is devoted to looking at the concepts of price and value, the prior knowledge about the development of prices in the Slovak Republic and a summary of knowledge about the euro and the euro area. Application part of the work deals with the analysis of price development of selected goods and services before and after Slovakia's accession to the euro area and drawing conclusions from the analysis. The fifth chapter compares the facts with the prior knowledge about the issue. The aim of the work was fulfilled. The results of solving the issue are the knowledge about the development of prices in the period under review and the finding, that the adoption of the euro had no effect on price development of chosen goods and services in Slovakia. Importance of the work lies in the linking of professional perspective on the issue with economic practice.

Kľúčové slová:

euro, price, price development, chosen goods and services

Obsah

Úvod.....	1
1 Doterajší stav poznania o vývoji cien vybraných tovarov a služieb v podmienkach Slovenskej republiky.....	2
1.1 Cena ako vyjadrenie hodnoty produktov hospodárskej činnosti.....	2
1.2 Cenový vývoj v slovenskom hospodárstve od plánovaného hospodárstva po vstup do Európskej únie	6
1.2.1 Cenový vývoj v slovenskom hospodárstve od konca 2. svetovej vojny po nežnú revolúciu	6
1.2.2 Cenový vývoj v slovenskom hospodárstve od nežnej revolúcie po vstup do Európskej únie	14
1.3 Vznik eura a jeho zavádzanie v krajinách Európskej únie	22
1.4 Príprava na zavedenie eura v Slovenskej republike a očakávané dopady.....	26
2 Cieľ riešenia o vplyve eura na vývoj cien vybraných tovarov a služieb v podmienkach Slovenskej republiky.....	30
3 Metodika a metódy riešenia o vplyve eura na vývoji cien vybraných tovarov a služieb	31
3.1 Metodika riešenia	31
3.2 Metódy riešenia	32
4 Výsledky analýzy vývoja cien vybraných tovarov a služieb v podmienkach Slovenskej republiky pred a po zavedení eura	33
4.1 Výber tovarov a služieb na ich cenové porovnanie.....	33
4.2 Vývoj cien a ich porovnanie v Slovenskej republike pred a po zavedení eura	40
4.2.1 Analýza vývoja cien vybraných tovarov a služieb pred a po zavedení eura.....	40
4.2.2 Analýza vplyvu zavedenia eura na vývoj cien vybraných tovarov a služieb	52
4.3 Vývoj cien a ich porovnanie v okolitých štátoch členov eurozóny.....	55
4.4 Vývoj cien a ich porovnanie v okolitých štátoch nečlenov eurozóny	61
5 Diskusia o vplyve zavedenia eura na vývoj cien tovarov a služieb	67
Záver.....	69
Zoznam literatúry.....	71

Zoznam tabuliek a grafov

Tabuľka č. 1: Vývoj indexu maloobchodných cien tovarov a služieb v Československu vo vybraných rokoch v období 1968 – 1989.....	11
Graf č. 1: Vývoj indexu maloobchodných cien tovarov a služieb v Československu vo vybraných rokoch v období 1957 – 1989.....	12
Tabuľka č. 2: Vývoj inflácie v krajinách vyšehradskej štvorky v rokoch 1990 - 1993	16
Graf č. 2: <i>Inflácia a cenový index v rokoch 1989 - 2004</i>	16
Tabuľka č. 3: <i>Vývoj inflácie v rokoch 1993 – 1998</i>	18
Tabuľka č. 4: <i>Vývoj inflácie v rokoch 1998 – 2004</i>	19
Tabuľka č. 5: Zoznam krajín, ktoré prijali euro ako svoju menu	25
Tabuľka č. 6: Splnenie konvergenčných kritérií pre prijatie eura	27
Tabuľka č. 7: Vybrané tovary a služby – Potraviny a nealkoholické nápoje	34
Tabuľka č. 8: Vybrané tovary a služby – Alkoholické nápoje a tabak.....	35
Tabuľka č. 9: Vybrané tovary a služby – Oblečenie, obuv a iné tovary.....	36
Tabuľka č. 10: Vybrané tovary a služby – Bývanie, zariadenie a energie.....	37
Tabuľka č. 11: <i>Vybrané tovary a služby – Doprava</i>	38
Tabuľka č. 12: <i>Vybrané tovary a služby – Služby</i>	38
Tabuľka č. 13: Vývoj cien v kategórii potraviny a nealkoholické nápoje	41
Tabuľka č. 14: Vývoj cien v kategórii alkoholické nápoje a tabak.....	44
Tabuľka č. 15: Vývoj cien v kategórii oblečenie, obuv a iné tovary	45
Tabuľka č. 16: Vývoj cien v kategórii bývanie, zariadenie a energie.....	47
Tabuľka č. 17: <i>Vývoj cien v kategórii doprava</i>	49
Tabuľka č. 18: <i>Vývoj cien v kategórii služby</i>	51
Tabuľka č. 19: Porovnanie vývoja cien v období 2008M6 – 2008M12 s obdobím 2009M1 – 2009M3	53
Tabuľka č. 20: <i>Jednotky množstva vybraných tovarov</i>	55
Tabuľka č. 21: Analýza vývoja cien vybraných tovarov v podmienkach SR v období 2008 – 2010	56
Tabuľka č. 22: Analýza vývoja cien vybraných tovarov v podmienkach Rakúska v období 2008 - 2010	57
Tabuľka č. 23: Analýza vývoja cien vybraných tovarov v podmienkach Slovinska v období 2008 – 2010	58
Tabuľka č. 24: Analýza vývoja cien vybraných tovarov v podmienkach Fínska v období 2008 – 2010	59

Tabuľka č. 25: <i>Jednotky množstva vybraných tovarov</i>	61
Tabuľka č. 26: Analýza vývoja cien vybraných tovarov v podmienkach SR v období 2008 – 2010	62
Tabuľka č. 27: Analýza vývoja cien vybraných tovarov v podmienkach Českej republiky v období 2008 – 2010	63
Tabuľka č. 28: Analýza vývoja cien vybraných tovarov v podmienkach Maďarska v období 2008 – 2010	64
Tabuľka č. 29: Analýza vývoja cien vybraných tovarov v podmienkach Poľska v období 2008 – 2010	65

Úvod

Slovenská republika sa stala 1. mája 2004 členom Európskej únie a zaviazala sa prijať spoločnú európsku menu. K prijatiu eura došlo 1. januára 2009. Zmena meny je pre každú krajinu významnou udalosťou, ktorá ovplyvní množstvo oblastí života. Práve skúmaná oblasť vývoja cien je jedna z najviac ovplyvnených.

Vnímanie problematiky laickou verejnosťou má dve roviny. Pozitívna rovina nazerania je založená na okamžitých výhodách eura, predovšetkým pri zjednodušení cezhraničného platobného styku a strate kurzového rizika. Negatívny náhľad sa týka skúmanej problematiky, a to vývoja cien. Prevláda empiricky nepodložený názor, že prijatie eura zvýšilo ceny v Slovenskej republike.

Úlohou odbornej verejnosti v tomto prípade, je abstrahovanie od prevládajúceho nazerania na problematiku, a založenie skúmania na faktoch. Je prekvapujúce, že napriek významnosti prijatia eura, existuje veľmi málo komplexných analýz o vplyve tohto kroku na cenový vývoj. Národná banka síce robila analýzu daného problému a došla k relevantným záverom, ale poňatie bolo príliš technické, s malým ohľadom na bežnú spotrebiteľskú prax.

Doterajšie riešenia danej problematiky boli vo veľkej miere všeobecné a platné pre celkový cenový vývoj. Váhy niektorých tovarov a služieb na spotrebnom koši sú síce pomerne vysoké, ale zmena ich ceny len veľmi málo pôsobí na spotrebiteľské vnímanie cenového vývoja. Problém riešenia je potreba špecifickejšej analýzy s ohľadom na vnímanie cenového vývoja spotrebiteľom.

Primárnou úlohou je zmapovanie doterajšieho vývoja cien na Slovensku. Poznanie vývoja v minulosti, poskytuje základ na lepšie pochopenie súčasných zmien v cenách tovarov a služieb. Následne je potrebné vybrať také tovary a služby, ktoré sú v rámci vnímania cenového vývoja smerodajné. Ich analýza môže korešpondovať s predošlými zisteniami iných autorov alebo ich môže vyvracať.

Spoznanie doterajších pohľadov na problematiku je základom pre analýzu a následnú syntézu, ktorou dospejeme k čiastkovým záverom. Ich zovšeobecnením dôjdeme k hlavnej myšlienke práce, ktorá by mala objasňovať vplyv prijatia eura na vývoj cien v Slovenskej republike. Zistenia by ponúkajú iný uhol pohľadu na problematiku, s prepojením na hospodársku prax.

1 Doterajší stav poznania o vývoji cien vybraných tovarov a služieb v podmienkach Slovenskej republiky

1.1 Cena ako vyjadrenie hodnoty produktov hospodárskej činnosti

Existuje nespočetné množstvo definícií ceny. Ich rôznorodosť je determinovaná viacerými faktormi. Prvým faktorom je ekonomické zaradenie tvorca tejto definície. Inak bude cenu definovať podnikový ekonóm, spotrebiteľ, či vládna inštitúcia. Je to spôsobené tým, že na každý z týchto ekonomických subjektov, pôsobí vývoj cien iným spôsobom.

Druhým faktorom je príslušnosť k rôznym prúdom ekonomického myslenia. Už dávno pred nástupom klasickej ekonómie sa cenou zaoberali veľkí myslitelia, ako napríklad sv. Tomáš Akvinský. Každá významnejšia ekonomická škola mala svoj pohľad na cenu. Niektoré pohľady sa zhodujú alebo dopĺňajú, ale niektoré teórie ceny sú v priamom rozpore s inými.

Ďalším faktorom je odbor alebo odvetvie, v rámci ktorého niekto definuje cenu. Je prirodzené, že iným spôsobom sa bude na cenu pozerat' človek analyzujúci investície na finančnom trhu a inak sa na ňu bude pozerat' autor monografie o cenotvorbe. Týchto faktorov by sme mohli vymenovať oveľa viac, ale podstatou je poznanie, že najprv musíme vedieť z akej perspektívy na cenu nahliadame. Až potom si môžeme vytvoriť definíciu vlastnú alebo sa stotožniť už s existujúcou definíciou.

Vzhľadom na skúmanú problematiku sú pre nás smerodajné dve definície ceny. Veľmi jednoducho charakterizoval cenu Zaťko: „Cena je hodnota statku vyjadrená v peniazoch.“ [1., s. 22] Táto definícia nám zužuje kategóriu ceny na hodnotu vyjadrenú v peniazoch. V širšom ponímaní môže byť cena daného statku vyjadrená aj v iných jednotkách.

Definícia ceny Choluj berie do úvahy aj túto skutočnosť, navyše rozširuje pojem ceny o pohľad spotrebiteľa a aspekt pôsobenia trhového mechanizmu. Definuje cenu nasledovne: „cena (tovaru) – trhovú hodnotu tovaru vyjadrená jej meradlom – oceňujúcim prostriedkom; zohľadňuje druh tovaru, jeho kvalitu a množstvo, ako aj vzájomný vzťah úrovne ponuky tovaru a úrovne dopytu po tovare“ [2., s. 23]. Túto definíciu ceny prijímame ako základ k ďalšiemu vymedzeniu pojmov a uvažovaniu o danej problematike.

V počiatkových fázach výmeny medzi ľuďmi sa používal barter, čiže naturálna výmena tovaru za tovar alebo službu. Neskôr sa tovary oceňovali v drahých kovoch, ako je napríklad zlato. Ďalším vývojom sa prešlo na mince a papierové peniaze. Tie boli prevažne

naviazané na hodnotu zlata. Zlom prišiel až v 70. rokoch 20. storočia, kedy USA upustili od naviazania dolára na zlato. Za úplný koniec éry zlata v medzinárodnom menovom systéme môžeme považovať rok 1976, kedy boli odkazy na zlato odstránené z definície dolára. Odvtedy sa v medzinárodnom menovom systéme používajú takzvané fiat peniaze, ktoré nie sú kryté zlatom.

Momentálne sú tieto peniaze hlavným zúčtovacím a výmenným prostriedkom, platidlom a uchovávateľom hodnoty v jednom. Z tohto dôvodu nám definícia ceny od Zaťka poslúži ako základ na ďalšie vymedzenia.

V priamom vzťahu s cenou je hodnota. Hodnota je širší pojem ako cena a existuje veľké množstvo rôznych pohľadov na ňu, či už z ekonomických alebo filozofických zdrojov. Je to interdisciplinárny pojem, s ktorým narábajú takmer všetky spoločenské vedy. My sa budeme zameriavať na ekonomický pohľad.

Musíme poznamenať, že ekonomický pohľad na hodnotu je značne nejednotný. Ako píše Drozen [3., s. 35] : „doteraz neexistuje všeobecne prijatá definícia tohto základného pojmu ekonomickej vedy“. Hodnota totiž nestelesňuje len vyjadrenie hodnoty statkov v peňažných jednotkách, ale používa sa aj na vyjadrenie úžitku a subjektívneho vzťahu ľudí k statku. Je to logické, keďže každý človek prisudzuje rovnakým statkom inú hodnotu, či už kvôli osobným preferenciám alebo z hľadiska možného úžitku, ktorý môže z daného statku získať. Z hľadiska posúdenia existencie hodnoty je samotný statok hodnotou,

Táto definícia by bola dostačujúca v prípade, ak by sme sa venovali výhradne porovnávaniam cien jednotlivých statkov v čase. Nás však bude zaujímať nielen vývoj hodnoty v čase, ale aj v porovnaní vývoja hodnoty medzi statkami navzájom.

Naša sekundárna definícia hovorí o tom, že za peňažné prostriedky inkasované za predaj statku A, môžeme kúpiť isté množstvo statku B, čo nám umožňuje oceniť statok A v množstve statku B. Vďaka tejto sekundárnej definícii máme priestor na porovnanie vývoja hodnoty statkov v čase. Prakticky nám umožňuje skúmanie výmenného pomeru medzi jednotlivými statkami v čase.

Keď sme ukázali názory na to, čím môže cena a hodnota byť, zameriame sa na to, ako tieto veličiny, predovšetkým ceny, vznikajú. Tu je potrebné definovať si pojem hospodárska činnosť. S ohľadom na doterajšie poznatky môžeme povedať, že hospodárska činnosť je ľudská činnosť zameraná na tvorbu a poskytovanie materiálnych a nemateriálnych statkov.

Reálnu úlohu hospodárskej činnosti si charakterizujeme na voľne dostupnom statku, a to na vode. Voda je prirodzenou súčasťou krajiny. Je to statok, ktorý môže využiť každý človek, ak si dá tú námahu ísť k vodnému zdroju a napiť sa z neho. Pre nás sa tento statok stáva zaujímavým vtedy, keď si túto námahu dá niekto iný ako spotrebiteľ vody. Vtedy sa z voľného statku stáva produkt hospodárskej činnosti.

Dôležité je uvedomiť si, že realizácia predaja a kúpy produktu nie sú nevyhnutne nutné na vyjadrenie hodnoty statku. Hlavnú úlohu majú výrobné faktory, napríklad práca a kapitál. Hodnotu produktu vieme určiť aj bez realizácie výmeny a to dokonca viacerými spôsobmi. Na účely výskumu realizovaného v tejto práci, sme sa obmedzili na statky, ktoré sa dostanú na trh tovarov a služieb. Samozrejme vstup daných statkov na trh ešte neznamená realizáciu výmeny.

Kľúčová skutočnosť, ktorá nás bude najviac zaujímať je tvorba ceny. Cena sa tvorí viacerými spôsobmi. Hlavným determinantom cenotvorby je hospodársky systém krajiny. Existujú dve hlavné teoretické systémy - plánované hospodárstvo a trhovú ekonomiku. V reálnej ekonomickej praxi sú všetky systémy kombináciou týchto dvoch koncepcií.

V plánovanom hospodárstve je cena určovaná administratívne, či už podľa nákladov firmami alebo možností spotrebiteľov. Na určenie ceny dohliadajú authority, ktoré sú väčšinou súčasťou štátneho aparátu. Ceny nezabezpečujú rovnováhu medzi dopytom a ponukou po jednotlivých statkoch, ale dôležitá je celková rovnováha systému.

Na druhej strane v čistej trhovej ekonomike je cena hlavným determinantom v procese výmeny. Mala by zabezpečovať rovnováhu na trhu tovarov a služieb. Nemá na ňu priamy vplyv žiadna autorita a je determinovaná na trhu.

A ako to teda funguje cenotvorba v reálnej ekonomike? Je kombináciou týchto dvoch prístupov. Keďže sa v našej práci budeme zaoberať predovšetkým štátmi, ktoré majú trhovo orientované ekonomiky, tak môžeme povedať, že prevládajúcim spôsobom tvorby konečnej ceny väčšiny statkov je pôsobenie dopytu a ponuky na trhu. Je to spôsobené tým, že väčšina statkov sa dostáva na trh tovarov a služieb.

Prvkom, ktorý do cenotvorby vstupuje ako autorita je štát. Robí tak z dôvodu existencie nedokonalnej konkurencie, sociálnej problematiky a v mene neekonomických záujmov štátu. Zasahovaním do ceny sa snaží usmerňovať hospodársku činnosť, čo však vedie k strate alokačnej efektívnosti. Navyše sa tým znižuje významnosť ceny ako ukazovateľa hodnoty.

V ďalších častiach práce sa zaoberáme vývojom cien čisto trhových aj regulovaných statkov a dôležitou súčasťou bádania je aj určenie faktorov, ktoré tento vývoj spôsobili.

1.2 Cenový vývoj v slovenskom hospodárstve od plánovaného hospodárstva po vstup do Európskej únie

1.2.1 Cenový vývoj v slovenskom hospodárstve od konca 2. svetovej vojny po nežnú revolúciu

Slovensko bolo od konca 2. svetovej vojny až do 31. decembra 1992 spolu s Českou republikou súčasťou spoločného štátu, a to Československej republiky. Táto skutočnosť, spoločne s odlišnosťami v cenotvorbe a štatistickom vykazovaní, ktoré vyplývajú z charakteru hospodárskeho systému krajiny v rokoch 1948 – 1989, nám vo veľkej miere sťažujú ekonomickú interpretáciu vývoja cien v danom období.

V období od konca 2. svetovej vojny do udalostí vo februári 1948 bola Československá republika demokratickou krajinou s prvkami trhovej ekonomiky a súkromného vlastníctva, aj keď už v tomto období bolo možné vidieť prvky plánovaného hospodárstva. Zavedenie prvkov plánovaného hospodárstva sa začalo už pred koncom vojny. Tento proces bol široko podporovaný verejnosťou, a odborníci, ktorí poukazovali na možné problémy tohto ekonomického modelu, nedokázali presvedčiť širšiu verejnosť. Celý proces sa začal znárodnením súkromných podnikov, ktorých riadenie následne prebral štátny aparát.

Prvá vlna znárodnenia prišla už v roku 1945, keď prezident Edvard Beneš podpísal dekréty, ktoré umožnili znárodnenie celých priemyselných odvetví. V tom čase sa niektoré európske krajiny začali odkláňať od ideí ekonomického liberalizmu. Prispela k tomu aj propaganda komunistických strán, ktoré existovali takmer v každej európskej krajine. Tá bola založená z veľkej časti na propagácii ekonomických a sociálnych úspechov plánovaného hospodárstva v ZSSR. Tieto úspechy však boli väčšinou len štatistického významu a na životnej úrovni obyvateľov ZSSR sa výraznejšie neodrazili.

Určujúci bol tlak veľkej časti občanov, ktorí považovali plánované hospodárstvo za dobrú alternatívu voči trhovej ekonomike. Determinujúcimi skutočnosťami, ktoré formovali tieto názory, boli veľká hospodárska kríza zo začiatku 30. rokov, nestabilita trhových ekonomík vyplývajúca z cyklického vývoja ekonomiky s prítomnosťou kríz a sociálna nespravodlivosť. Pre komunistov boli určujúce rozdiely v majetku vlastníkov kapitálu a zamestnancov.

Znárodňovacie dekréty prezidenta Beneša umožnili znárodnenie množstva podnikov – „celkovo viac ako 3 340 priemyselných podnikov, v ktorých pracovalo vyše 60

% osôb činných v priemysle“ [4.] Štát prevzal od súkromných podnikateľov obrovský majetok a koncentroval veľkú ekonomickú silu do svojich rúk. „Znárodnenie v takom rozsahu nemalo na európskom kontinente obdobu od čias Októbrovej revolúcie v Rusku roku 1917.“ [4.] Štátne podniky bolo možné riadiť centralizovane a nemuseli nutne dosahovať zisk. Dokonca mohli aj v dlhšom období vykazovať stratu. Boli teda ideálne na uplatnenie plánovania.

Vzhľadom na potrebu plánovania vznikla na tento účel Hospodárska rada, ktorá bola pomocným orgánom vlády a mala za úlohu „zabezpečovať prehľad o hospodárskej situácii a vypracovávať plány ekonomického rozvoja.“ [4.] Reálne plánovanie mal na starosti Generálny sekretariát hospodárskej rady, ktorý mal viacero orgánov, ktoré zabezpečovali jednotlivé časti plánovacieho procesu. Tieto orgány boli: Štátny plánovací úrad, Štátny štatistický úrad, Najvyšší cenový úrad a Ústredná plánovacia komisia. V týchto orgánoch boli činní odborníci z rôznych politických strán.

Plánované hospodárstvo je, ako už z názvu vyplýva, založené na pláne vývoja v budúcich obdobiach. Plán rozvoja národného hospodárstva má brať do úvahy doterajší vývoj, charakterizovaný ekonomickými ukazovateľmi. Dôležitá je nielen hodnota týchto ukazovateľov, ale aj ich vývoj v minulosti. Na základe analýzy týchto ukazovateľov sa majú určiť nedostatky v hospodárstve a charakterizovať cieľové hodnoty, ktoré majú byť dosiahnuté na konci plánovaného obdobia. Hlavným výstupom plánu sú teda ciele, ktoré chceme prostredníctvom plánu dosiahnuť.

Na naplnenie týchto cieľov musia plánovači vedieť, na aké oblasti národného hospodárstva majú priamy alebo nepriamy dosah. Potom nasleduje vypracovanie jednotlivých krokov, ktoré sa musia vykonať, aby sa naplnili čiastkové ciele. Čiastkové ciele majú viesť k napĺňaniu hlavných cieľov.

Prvý plán, ktorý bol v Československej republike realizovaný, bol dvojročný plán na roky 1947-1948. Ovplyvnila ho potreba obnovy krajiny a ekonomiky po vojne. Tento plán nebol ešte v plnej réžii komunistickej strany, ale podieľali sa na ňom aj predstavitelia z iných častí politického spektra.

„Systém riadenia viacsektorovej ekonomiky, ktorý vznikol v Československu v prvých povojnových rokoch, možno charakterizovať ako spojenie centrálného plánovania ekonomického vývoja s trhovým systémom.“ [4.]

Táto syntéza princípov centrálne plánovanej a trhovej ekonomiky bola v československej ekonomike príliš krátku dobu na to, aby sme mohli hodnotiť jej

výsledky. Tie nemali príležitosť dostaviť sa, vzhľadom na zmenu v charaktere ekonomického zriadenia.

Cenový vývoj v tomto období nevieme objektívne zhodnotiť. V Československu totiž fungoval prídellový systém, ktorý bol založený na prídellových lístkoch na potraviny a oblečenie. Tieto lístky boli pridelované obyvateľstvu podľa kategorizačného kľúča. Občania boli rozdelení na kategórie podľa veku a pracovného zaradenia. Každá kategória mala nárok na isté množstvo tovarov potrebných pre život. Kúpa a predaj tovarov zahrnutých v prídellovom systéme, mimo tohto systému, bola trestná. Systém prídellových lístkov bol zrušený až v roku 1953.

Medzníkom vo vývoji Československej republiky boli udalosti z februára 1948, ktoré výrazne zasiahli do politického a ekonomického usporiadania štátu. Išlo o prevrat, kedy hlavnú moc v krajine prebrala komunistická strana. Komunisti začali takmer okamžite uplatňovať model centrálne plánovanej ekonomiky podľa vzoru ZSSR.

Dialo sa tak prostredníctvom znárodňovania súkromných podnikov, kolektivizácie poľnohospodárskej výroby a posilňovaním úlohy plánovania v hospodárstve štátu. Ich cieľom bolo ovládnuť všetky sféry ekonomického života, čo sa im v konečnom dôsledku aj podarilo. Súkromný sektor, až na malé výnimky, prestal existovať a jeho úlohy prebral v plnom rozsahu štát.

Hlavným dokumentom, ktorým sa riadil rozvoj národného hospodárstva v krajine bol päťročný plán. V tomto pláne boli obsiahnuté ciele rozvoja vo všetkých dôležitých ukazovateľoch národného hospodárstva. Patrili medzi ne napríklad makroekonomické, vzdelávacie a sociálne ukazovatele. Na základe tohto hlavného plánu sa vypracovávali čiastkové plány pre jednotlivé sektory. Tiež sa robili ročné plány, ktoré mali viesť k naplneniu celkového plánu.

V období vlády komunistickej strany bolo realizovaných 8 päťročných plánov:

- 1949 – 1953 prvý päťročný plán
- 1954 - 1955: prechodné obdobie medzi päťročnými plánmi, v ktorom sa hospodárstvo riadilo ročnými plánmi
- 1956 – 1960: druhý päťročný plán
- 1961 – 1965: tretí päťročný plán
- 1966 – 1970: štvrtý päťročný plán
- 1971 – 1975: piaty päťročný plán
- 1976 – 1980: šiesty päťročný plán

- 1981 – 1985: siedmy päťročný plán
- 1986 – 1990: ôsmy päťročný plán

Prvý päťročný plán sa začal realizovať v roku 1949. Jeho ciele boli do veľkej miery odvodené od pozície Československa vo svete, a tiež od nového fenoménu, ktorý sa nazýva studená vojna. Po februárovom prevrate sa Československo zaradilo do východného bloku, ktorý bol pod vplyvom ZSSR. Tento politický vplyv bol premietnutý aj do ekonomických cieľov krajiny. Namiesto povojnovej obnovy a zvýšenia životnej úrovne obyvateľstva sa Československo podriadilo cieľom celého východného bloku.

Tieto ciele boli odvodené od zhoršujúcich sa geopolitických vzťahov medzi krajinami s demokratickým a komunistickým zriadením. Situácia sa postupne dostala na veľmi zlú úroveň a hrozba vypuknutia vojny začala byť reálna. Vzhľadom na tieto skutočnosti dostalo Československo z Moskvy úlohu rozvíjať predovšetkým strojárenskú výrobu.

Táto výroba mala slúžiť na financovanie ostatných potrieb obyvateľstva. Keďže sa ale prestalo vyrábať množstvo spotrebných tovarov, vznikali nedostatky týchto tovarov. To malo viesť k zvýšeniu cien, čomu však zabránil prídellový systém.

Ekonomika v prvej päťročnici začala vykazovať značné nerovnováhy. Rast ťažkého priemyslu síce podstatne zvýšil disponibilný príjem pracovníkov v tomto odvetví, ale nemali ich na čo utrátiť, keďže bol nedostatok tovarov. Hromadiaca sa hotovosť a vzrastajúce disproporcie viedli vedenie štátu k zásadnej reforme.

Menová reforma sa uskutočnila 1. júna 1953 a bola založená na výmene peňazí za nové. Základný výmenný pomer bol 5:1. Týmto pomerom sa prepočítavali napríklad ceny, hotovosť do 300 korún československých (Kčs), nižšie vklady na vkladných knižkách, platy a dôchodky. Väčšina ostatných prostriedkov sa prepočítavala podľa kurzu 50:1.

Súčasťou menovej reformy bolo aj zrušenie prídellových lístkov. Výnimkou boli niektoré tovary, ako napríklad palivo. Späť sa menová reforma hodnotí negatívne, keďže pripravila množstvo občanov o úspory.

Menová reforma mala samozrejme vplyv aj na ceny. Vzhľadom na to, že väčšina prostriedkov, ktoré obyvatelia držali sa prepočítavala kurzom 50:1 a ceny sa menili v kurze 5:1, tak sa skokovo znížila kúpyschopnosť obyvateľstva. Znížila sa až tak radikálne, že štát musel pristúpiť k znižovaniu maloobchodných cien a to dokonca až 3 krát.

Môžeme pozorovať, že hlavným subjektom, ktorý v tom čase determinoval cenový vývoj bol štát. Mohol príkazom zmeniť cenu základných tovarov. Určovanie cien sa stalo

viac politickým ako ekonomickým fenoménom. Daný jav pretrval počas celého obdobia vlády komunistickej strany.

Výkazníctvo v období socializmu bolo založené na odlišných princípoch ako to dnešné. Väčšina ukazovateľov a indexov, ktoré používame dnes, vtedy ešte neexistovala. Týkalo sa to všetkých druhov výkazov, tie ekonomické nevynímajúc. Index maloobchodných cien, ktorý budeme využívať pri analýze vývoja cien počas socializmu bol zavedený až v roku 1968.

Predtým sa používali indexy životných nákladov v členení na index pre robotnícke domácnosti a roľnícke domácnosti. Z tohto indexu vieme zistiť, že životné náklady robotníckych rodín v roku 1966 boli 112,4% [5., s. 470] životných nákladov v roku 1937. V prípade roľníckych rodín dosiahli úroveň 119,6% [5., s. 470] roku 1937. V štatistickej ročenke, kde boli dané čísla uvedené, je metodická pomôcka k týmto údajom, ale nie je možné zistiť, či tieto údaje neboli z politických príčin menené.

Domnievame sa, že to tak mohlo byť, vzhľadom na neuveriteľne nízky rast týchto nákladov. Za 29 rokov vzrástli náklady na život robotníckej rodiny len o 12,7%. V priemere teda rástli životné náklady medzi rokmi 1937 a 1966 o zanedbateľných 0,41% ročne.

Napriek možným skresleniam sa môžeme domnievať, že tento minimálny rast bol spôsobený administratívnymi aspektmi cenotvorby v danom období, nevhodne zvoleným bázickým rokom, ktorý je situovaný ešte pred 2. svetovou vojnou, a hlavne znížením cien služieb. Kým náklady na všetky skupiny tovarov rástli, náklady na služby klesli až o 46,8% [5., s 470] v prípade robotníckej rodiny.

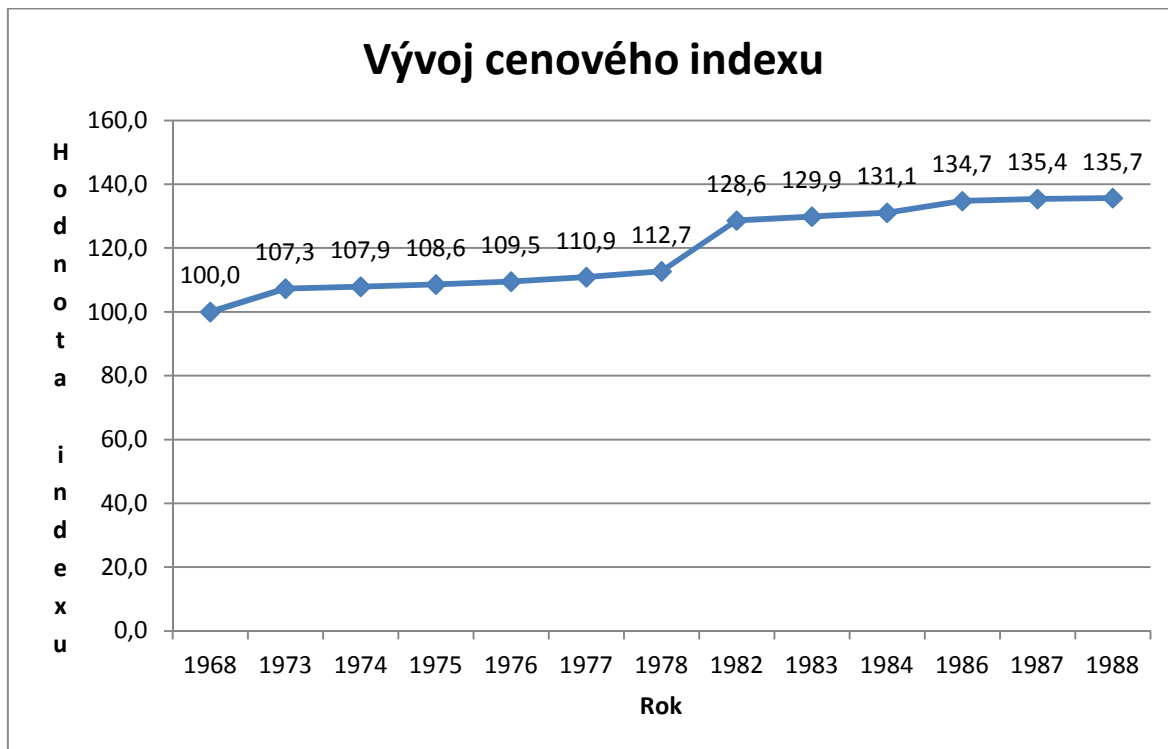
Analyticky hodnotnejšie sú pre nás dáta z rokov 1968 – 1988. Skúmali sme vývoj indexu maloobchodných cien. Daný index je najviac podobný ukazovateľom, ktoré používame v súčasnosti, a to predovšetkým indexu spotrebiteľských cien, ktorý každoročne uverejňuje Štatistický úrad Slovenskej republiky.

Tabuľka č. 1: Vývoj indexu maloobchodných cien tovarov a služieb v Československu vo vybraných rokoch v období 1968 – 1989 (bázický rok 1968, hodnota indexu 100)

Rok	Cenový index v % (1968=100)	Rast v % oproti predchádzajúcemu sledovanému roku
1968	100	
1973	107,30	7,30
1974	107,90	0,56
1975	108,60	0,65
1976	109,50	0,83
1977	110,90	1,28
1978	112,70	1,62
1982	128,64	14,15
1983	129,86	0,95
1984	131,08	0,94
1986	134,74	2,79
1987	135,41	0,49
1988	135,67	0,19

Zdroj: Štatistická ročenka[6., 251 s.] ; Štatistická ročenka [7., 271 s.]

Graf č. 1: Vývoj indexu maloobchodných cien tovarov a služieb v Československu vo vybraných rokoch v období 1957 – 1989 (bázický index s hodnotou 100 v roku 1968)

Tabuľka číslo 1 nám ukazuje vývoj maloobchodných cien tovarov a služieb medzi rokmi 1968 a 1988. S použitím matematických metód sme vypočítali, že priemerný rast maloobchodných cien medzi rokmi 1968 a 1988 mal hodnotu 1,83% ročne.

Pri analýze tohto indexu si musíme uvedomiť 2 podstatné skutočnosti, a to:

- vplyv štátu na ceny a cenotvorbu,
- politické zmeny, ktoré prišli po invázii vojsk Varšavskej zmluvy v roku 1968.

Šesťdesiate roky sa v Československu považujú za politicky umiernené a môžeme dokonca pozorovať aj trend demokratizácie v tomto období. Vo verejnom živote prišlo k mnohým zmenám, ako boli napríklad rehabilitácie obetí politických procesov z 50. rokov, postupná liberalizácia cestovania do krajín západného bloku a zmiernenie opatrení zabraňujúcich obchodu s týmito krajinami.

V ekonomickej oblasti tieto zmeny neboli také výrazné, keďže stále prevládal názor, že socialistické krajiny zabezpečujú svojim obyvateľom lepšie životné podmienky ako západné štáty. Vtedajší predseda Ústredného výboru Komunistickej strany Československa Alexander Dubček deklaroval potrebu budovať socializmus s ľudskou tvárou, z čoho vyplýva, že hospodársky model mal byť zachovaný.

Všetko sa to zmenilo inváziou vojsk Varšavskej zmluvy v noci z 20. na 21. augusta 1968. Československo sa stalo okupovanou krajinou a na popud ZSSR bolo nútené urobiť výrazné zmeny v politickej reprezentácii. Liberálnejšie orientovaní politici boli vymenení za konzervatívnejších. Zvýšila sa aj kontrola občanov, či už išlo o cestovanie, školstvo alebo kultúru.

Práve tieto aspekty mali podľa nášho názoru najväčší vplyv na vývoj indexu maloobchodných cien. Vedenie štátu potrebovalo zaviesť opatrenia, ktoré by zaistili fungovanie spoločnosti bez prvkov revolty. Šikanovanie a nedodržiavanie ľudských práv museli byť niečím vyvážené. Tým niečím bol ekonomický blahobyt obyvateľstva. Samozrejme blahobyt na vtedajšie pomery vo východnom bloku.

V 70. rokoch bola uskutočnená masívna výstavba bytových jednotiek. Ceny sa zvyšovali mierne, medzi rokmi 1968 a 1978 v priemere len o 1,2% ročne. Je to síce menej ako v predchádzajúcom období, ale v tomto období rástli ceny všetkých skupín tovarov a služieb. V predchádzajúcom období bola prítomná anomália v podobe extrémneho vývoja nákladov rodín na služby.

Štát si mohol dovoliť držať ceny na nízkej úrovni, keďže oproti 80. rokom, bola ekonomika v dobrej kondícii a rast investičných výdavkov, súvisiaci s masívnou výstavbou podporil vznik pracovných miest. Konštatujeme, že v danom období bola nepísaná spoločenská zmluva dodržaná. Ceny tovarov sa zvyšovali pomaly a ľudia si toho mohli dovoliť stále viac spotrebovať. Najväčším problémom bol nedostatok niektorých tovarov.

Roky 1978 až 1988 sa vyznačovali rýchlejším rastom indexu a to v priemere o 1,88% ročne. Príčinou boli ropné šoky na konci 70. rokov. Ako sme si uviedli vyššie, Československo bolo priemyselnou krajinou, s čím sa spájala veľká energetická náročnosť. Vzhľadom na dané skutočnosti bol štát nútený zvýšiť ceny tovarov a služieb. Politické faktory pôsobili na ceny opačným smerom. Následkom bol mierne zrýchlený rast cien.

Do konca 70. rokov sme mohli ceny v Československu vnímať ako jasne determinované administratívnymi faktormi. Isté vplyvy zo zahraničia síce boli prítomné aj v 60. rokoch, ale až ropné šoky na konci 70. rokov ukázali, že napriek snahám východného bloku o vlastný hospodársky systém odlišujúci sa od západného, boli aj krajiny východného bloku súčasťou svetového hospodárstva. Vývoj vo svete mal dosah na ekonomickú realitu v Československu.

Po pominutí ropných šokov rástli ceny opäť minimálne, väčšinou pod alebo okolo úrovne 1% ročne. Nedostatok tovarov bol stále prítomný a to až do revolúcie v roku 1989.

Osemdesiate roky sa vyznačovali zväčšovaním sa ekonomických rozdielov medzi kapitalistickými krajinami a krajinami so socialistickým zriadením.

Aj keď mnoho ľudí poukazuje na personálne faktory, ktoré ovplyvnili vývoj socialistického bloku v druhej polovici 80. rokov smerom k demokratizácii, my považujeme za hlavný dôvod týchto posunov prehlbujúci sa rozdiel v ekonomickej úrovni dvoch pólov bipolárneho sveta.

Podľa nášho názoru boli pomaly rastúce ceny v Československu v 80. rokoch negatívnym faktorom. Dosiahol sa bod, kedy už nemohol štát oddeliť ekonomický vývoj od cenotvorby bez toho, aby poškodzoval ekonomiku. Napriek tomu v danom postupe pri cenotvorbe pokračoval. Keď sme zobrali do úvahy, že takýto postup bol aplikovaný aj v iných krajinách socialistického bloku a spôsobil podobné problémy aj v iných krajinách, tak sme dospeli k záveru, že oddelenie cenotvorby od ostatných ekonomických veličín v dlhodobom hľadisku poškodzuje ekonomiku a vytvára nerovnováhy.

Z pohľadu podnikov bola cena statku určovaná na základe priemernej nákladovosti výroby alebo poskytnutia statku. Tento postup mal negatívne účinky na motiváciu výrobných podnikov. Keď totiž podnik vyrobil daný produkt s nižšími nákladmi ako bola jeho cena, tak sa zisk využil na vyrovnanie straty iných podnikov, ktoré produkt vyrábali s nákladmi vyššími ako cena. V praxi samozrejme toto vyrovnávanie neprebiehalo priamo medzi podnikmi, ale celková bilancia musela byť vyrovnaná. Motivácia v podobe zisku bola eliminovaná. Kvôli tomu podniky nemali dôvod vyvíjať úsilie na rast efektivity.

Ako je uvedené v predchádzajúcom texte, štát mal takmer absolútnu moc nad cenotvorbou a ak by pokračoval v nastolenom trende, tak pri zachovaní priemerného tempa rastu na úrovni rokov 1968 až 1988, by sa maloobchodné ceny zdvojnásobili za 39 rokov, čiže v roku 2007. Je zaujímavé sledovať rozdiel medzi reálnym vývojom po zmene hospodárskeho systému a vývojom, ktorý by nastal ak by bol zachovaný priemerný rast z rokov 1968-1988.

1.2.2 Cenový vývoj v slovenskom hospodárstve od nežnej revolúcie po vstup do Európskej únie

V roku 1989 došlo v Československu k udalostiam, ktoré viedli k zmene politického a ekonomického systému. V tom čase už prebehli viaceré revolúcie vo východnom bloku. Politická zmena dostala názov nežná revolúcia a hospodárska zmena sa nazýva transformáciou ekonomiky.

Politické zriadenie sa zmenilo na parlamentnú demokraciu. Zmena politického zriadenia, ale musela byť spojená aj so zmenou ekonomického systému. Medzi politickými špičkami panoval konsenzus v tom, že krajina musí reformovať ekonomický systém z plánovaného hospodárstva na konkurencieschopnejší model fungovania národného hospodárstva. Rozchádzali sa však v tom do akej miery a akým spôsobom má táto zmena prebehnúť.

Existovalo viacero prístupov a koncepcií zaoberajúcich sa plánovaním prechodu od plánovaného hospodárstva k trhovej ekonomike. Najviac relevantné boli gradualistická koncepcia a takzvaná šoková terapia. Ako už z názvov týchto koncepcií vyplýva, rozdiel medzi nimi bol v postupnosti krokov, ktorými sa mala zmena uskutočniť.

V princípe bolo treba stabilizovať na makroekonomickej úrovni, reštrukturalizovať na mikroekonomickej úrovni a vytvoriť inštitucionálny rámec potrebný na bezproblémové fungovanie trhovej ekonomiky. Makroekonomická stabilizácia spočívala predovšetkým v potrebe zrealizovať ceny a výmenný kurz koruny. Tieto ciele sa napĺňali skokovou liberalizáciou cien a miezd v roku 1991 a devalváciou meny v roku 1990.

Na mikroekonomickej úrovni bola potreba umožniť vznik súkromných firiem a rozhodnúť o budúcnosti štátnych podnikov. V tejto oblasti bola najviac dôležitá privatizácia podnikov vo vlastníctve štátu. Tá prebiehala viacerými spôsobmi ako napríklad holandské dražby, kupónová privatizácia alebo aj priamy predaj.

Budovanie inštitucionálneho rámca bolo nevyhnutné na zabezpečenie fungovania nového ekonomického modelu. Práve túto oblasť transformácie môžeme vnímať ako najviac nezávládnutú. Všeobecne sa kritizuje hlavne privatizácia a úpadok mnohých privatizovaných podnikov, ale práve inštitúcie a nedostatočná legislatíva umožnili vznik problémov. Samostatná Slovenská republika má doteraz viacero problémov v oblasti inštitucionálneho rámca.

Gradualistická koncepcia bola založená na postupných krokoch, ktoré mali na seba nadväzovať podľa aktuálneho vývoja a dopadu predchádzajúcich krokov. Koncepcia je založená na opatrnosti v analýze dosahov jednotlivých krokov, ktoré bolo potrebné v transformačnom procese vykonať.

Takzvaná šoková terapia spočívala v rýchlej a radikálnej aplikácii opatrení, ktoré mali zabezpečiť kvalitatívne aj kvantitatívne zmeny v hospodárskom systéme. Zástancovia tejto koncepcie argumentovali potrebou rýchlej zmeny, aby krajina mohla čo najskôr nábrať trajektóriu rastu a tým začať dobiehať krajiny západného bloku. V podmienkach Československa sa nakoniec presadila koncepcia transformácie formou šokovej terapie.

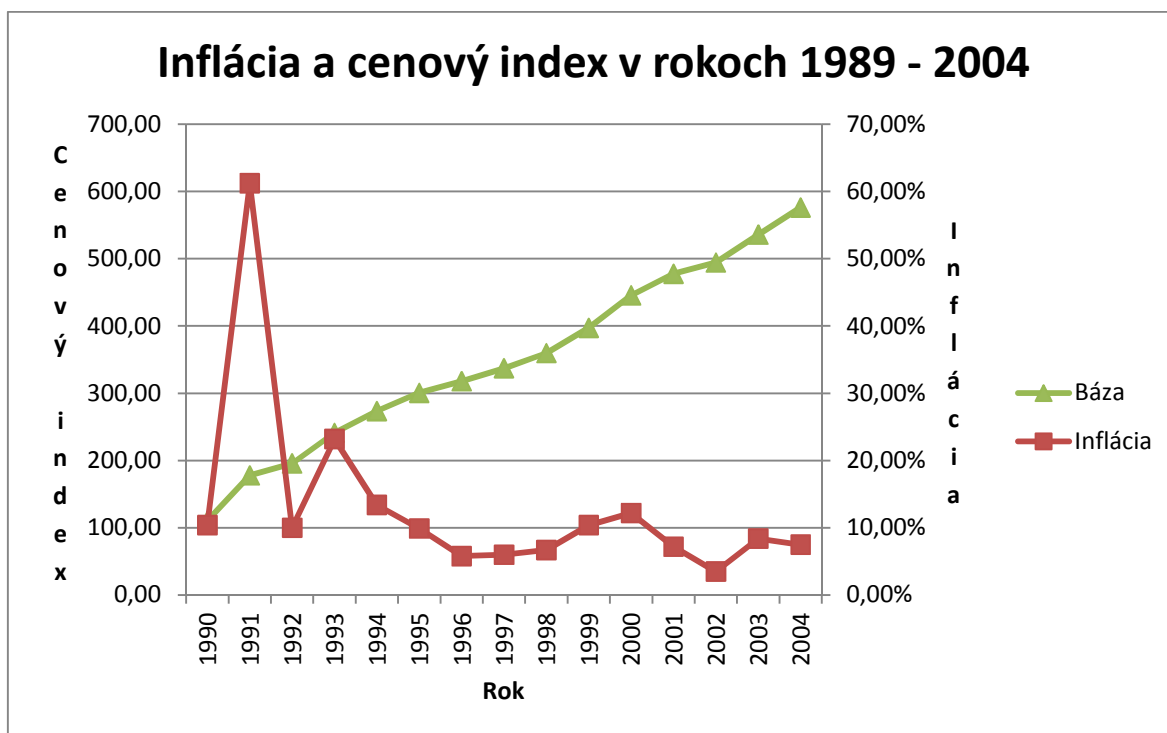
Najväčším rizikom v prvom období transformácie, medzi rokmi 1990 – 1994, bola hroziaca hyperinflácia. Deregulácia cien a miezd spôsobila v roku 1991 rast celkovej cenovej hladiny až o 61,2%, čiže cválajúcu infláciu. Vzniku inflačnej špirály sa podarilo zabrániť reštriktívnou menovou politikou.

Tabuľka č. 2: Vývoj inflácie v krajinách vyšehradskej štvorky v rokoch 1990 - 1993

Miera inflácie	SR	ČR	Poľsko	Maďarsko
1990	10,4%	9,7%	585,8%	28,9%
1991	61,2%	56,6%	70,3%	35,0%
1992	10,0%	11,1%	43,0%	23,0%
1993	23,2%	20,1%	35,3%	22,5%

Zdroj : NBS[8.]

Graf č. 2: Inflácia a cenový index v rokoch 1989 - 2004

Analýza vývoja cien tovarov a služieb na Slovensku po revolúcii, si vyžaduje vloženie dát do istého časovo - územného kontextu. V období po zmene ekonomického systému z plánovaného hospodárstva na trhové ekonomiky sa všetky krajiny súčasnej vyšehradskej štvorky vyrovnávali s podobnými problémami.

Každá z krajín potrebovala prejsť procesom deregulácie a liberalizácie cien. Nemôžeme hovoriť o liberalizácii úplnej, keďže ešte dodnes podliehajú niektoré oblasti

hospodárstva cenovej regulácii. Tieto krajiny potrebovali liberalizovať ceny, aby mohli v hospodárstve začať fungovať procesy bežné v ekonomikách krajín západnej Európy.

Najlepšiu východiskovú situáciu malo Maďarsko, ktoré už pred rokom 1989 aplikovalo niektoré opatrenia charakteristické pre trhovú ekonomiku do svojej legislatívy. [9.] Navyše v Maďarsku existovala počas socializmu vrstva malých podnikateľov. Ak si zoberieme rok 1989 ako bázu, čiže 100, tak nám vyjde, že hodnota indexu cien v Maďarsku v roku 1993 bola 262,2, kým na Slovensku len 241,17. Lenže v Maďarsku bol tento nevyhnutný nárast cien rozložený rovnomernejšie, čiže dosah na ekonomiku bol miernejší.

Najhoršie zvládlo liberalizáciu cien Poľsko, ktoré ako jediné z krajín vyšehradskej štvorky zaznamenalo hyperinfláciu a miera inflácie prestala dosahovať úroveň cválajúcej inflácie až v roku 1999.

Slovensko zvládlo liberalizáciu cien pomerne dobre, a to predovšetkým vďaka rozumnej politike centrálnej banky.

V porovnaní s vývojom medzi rokmi 1968 – 1988 ceny rástli veľmi rýchlo. Ako sme si uviedli na konci podkapitoly 1.2.1, ak by sa rast cien zachoval na priemernej úrovni z rokov 1968 – 1988, ceny by sa oproti roku 1968 zdvojnásobili až v roku 2007. Vplyvom deregulácie cien nastal tento okamžik už v priebehu roku 1991. Ukazuje nám to úroveň odtrhnutia cien v plánovanom hospodárstve od ekonomickej reality v podmienkach Československa.

Politický vývoj po roku 1989 bol v Československu búrlivý. Vzniklo viacero politických a ekonomických síl, ktoré mali často protichodné názory na fungovanie spoločnosti a štátu. Napriek demokratizácii a orientácii krajiny na trhové hospodárstvo, mal štát ešte stále veľký vplyv na fungovanie podnikov a ekonomickej činnosti obyvateľstva.

Politici chceli tento vplyv využiť spôsobom, ktorý by zodpovedal ich ideovému zameraniu. Na Slovensku to však bolo zložitejšie, keďže riadenie viacerých podnikov a oblastí v hospodárstve podliehalo inštitúciám sídliacim v Českej republike. Krajina bola síce federáciou, ale existoval istý stupeň centralizácie. To sa nepáčilo nielen politikom, ale aj bežným Slovákom. Preto sa po náročných rokoch nakoniec k 1.1.1993 zrodil štát Slovenská republika.

Od tohto momentu už môžeme skúmať vývoj cien s ohľadom na čisto slovenské špecifiká a nemusíme brať do úvahy skreslenie údajov spôsobené fungovaním krajiny vo federatívnom usporiadaní.

Tabuľka č. 3: Vývoj inflácie v rokoch 1993 – 1998

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Inflácia	23,2%	13,4%	9,9%	5,8%	6,0%	6,7%

Zdroj: NBS[8., s. 113] (inflácia 1993); NBS[10., s. 14] (inflácia za roky 1994 – 1996), Eurostat[11.] (ostatné údaje)

Hlavná výhoda samostatnej Slovenskej republiky oproti federácii v oblasti cenovej politiky bol vznik inštitúcie zabezpečujúcej menovú politiku štátu. Táto inštitúcia dostala názov Národná banka Slovenska. „Národná banka Slovenska vznikla 1. januára 1993 na základe zákona NR SR č. 566/1992 Zb. o Národnej banke Slovenska ako nezávislá centrálna banka Slovenskej republiky.“[12.] Vznik tejto inštitúcie umožnil prispôbiť menovú politiku štátu potrebám slovenskej ekonomiky. Národná banka Slovenska (NBS) sa stala jedným z najdôležitejších štátnych orgánov zodpovedných za makroekonomický vývoj krajiny. Tento vplyv NBS pretrval až do roku 2009, kedy Slovensko prijalo euro a menová politika začala byť determinovaná Európskou centrálnou bankou.

Tabuľka č. 3 ukazuje, že inflácia v roku 1993 dosiahla 23,2% a v roku 1994 13,6%. Koncom roku 1995 sa cenová hladina dostala nad úroveň 300% cenovej hladiny z roku 1989. Hodnoty, ktoré nadobúdala inflácia boli ešte stále vysoké a bola tu potreba zastabilizovať vývoj cien. Nebol to ale kľúčový cieľ centrálnej banky. Tým bola menová stabilita. To bol aj dôvod prečo v prvých rokoch fungovania, vykonávala NBS expanzívnu menovú politiku, aj keď rast cien indikoval potrebu reštriktívnej menovej politiky. Tento trend sa obrátil až v roku 1997, kedy už bol rast cien zastabilizovaný, ale expanzívna fiškálna politika si vyžadovala monetárnu reštrikciu.

Reštrikcia prišla mierne neskoro, a aj preto sa dynamika rastu cien v roku 1997 zmenila. Kým dovtedy bol rast cien každý rok nižší, tak tento trend sa otočil a indikoval možný vývoj v budúcnosti. Musíme poznamenať, že spoločne s cenami rástol v tomto období aj hrubý domáci produkt. V období rokov 1993 – 1998 sme mohli pozorovať doznievanie efektu deregulácie na cenovú hladinu. Inflácia sa dostala do mierneho pásma a jej vývoj patril k pozitívnym indikátorom vývoja Slovenskej republiky. Dôležitú úlohu v stabilizácii tohto makroekonomického ukazovateľa zohrala centrálna banka, ktorá s miernym oneskorením oproti potrebám ekonomiky, začala aplikovať reštriktívnu menovú politiku, a tým zabránila tvorbe väčších nerovnováh, ktoré spôsobovala expanzívna fiškálna politika.

V roku 1998 sa konali parlamentné voľby, ktoré mali rozhodujúci vplyv na vývoj Slovenskej republiky. Medzi rokmi 1993 – 1998 vládli krajine politici, ktorí presadzovali tvorbu kapitálotvornej vrstvy zo slovenských rezidentov, selektívny prístup k niektorým oblastiam hospodárstva a zdôrazňovali potrebu veľkej samostatnosti Slovenskej republiky v ekonomických a politických otázkach. Tieto politické sily boli reprezentované predovšetkým trojnásobným premiérom Vladimírom Mečiarom a Hnutím za demokratické Slovensko, ktorého bol predsedom. Dôležité pre vývoj Slovenska bolo, že na rozdiel od susediacich postkomunistických krajín Slovensko v tomto období nevyvíjalo intenzívnejšiu snahu o začlenenie do Európskej únie (EÚ) a Severoatlantickej aliancie (NATO).

Parlamentné voľby sa uskutočnili 25. a 26. septembra 1998 [22.] a ich víťaz, Slovenská demokratická koalícia, začala presadzovať začlenenie Slovenska do EÚ a NATO a reformu hospodárstva podľa vzoru západoeurópskych krajín. Nová vláda začala realizovať fiškálnu konsolidáciu, ktorá mala vplyv na výšku inflácie.

Tabuľka č. 4: *Vývoj inflácie v rokoch 1998 – 2004*

Rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Inflácia	6,7%	10,4%	12,2%	7,2%	3,5%	8,4%	7,5%

Zdroj: Eurostat[11.]

Fiškálna konsolidácia spočiatku prebiehala predovšetkým na príjmovej stránke rozpočtu. Vláda za účelom získania väčšieho množstva zdrojov zvýšila spotrebné a nepriame dane, vzrástli ceny energií a zaviedla sa dovozná prirážka. To spôsobilo rast nákladov firiem, čo viedlo k zvýšeniu cien a k rastu cenovej hladiny. Tento rast mohol byť ešte výraznejší, ale spomalenie ekonomického rastu a obmedzenie dopytu zo strany spotrebiteľov v priebehu roku 1999, pôsobilo ako protiváha k nákladovým faktorom tlačiacim na rast cien.

V roku 2000 naďalej pretrvával vysoký rast cenovej hladiny. Vplyv opatrení fiškálnej konsolidácie bol už slabší, ale vývoj výmenného kurzu medzi americkým dolárom a slovenskou korunou, kedy americký dolár získaval na hodnote, spôsobil rast cien pohonných látok, čo malo za následok ďalšie zvýšenie nákladov, a tým aj spotrebiteľských cien.

Slovensko bolo v období socializmu silne orientované na priemysel, a to predovšetkým ťažký priemysel. S tým súvisela veľká energetická náročnosť hospodárstva. V ukazovateľoch energetickej náročnosti sme sa ani po 25 rokoch od zavedenia trhového hospodárstva nedostali na úroveň krajín západnej Európy. Keďže Slovensko nedisponuje významnejšími zásobami energetických komodít, sme závislí od dovozu, tým pádom aj od

svetových cien, hlavne ropy a plynu. Táto závislosť má doteraz vplyv na ekonomické ukazovatele Slovenskej republiky.

K týmto faktorom musíme pripočítať relatívne výrazný rast peňažného agregátu M2 v roku 2000 a to až o 14,2% [13., s. 5] V roku 2001 sme mohli pozorovať jav dezinflácie, keďže rast cenovej hladiny sa znížil na úroveň 7,2%. Z inštitucionálneho hľadiska bola najdôležitejšia zákonom daná zmena cieľa centrálnej banky, zo stability meny na udržiavanie cenovej stability. Umožnilo to centrálnej banke začať používať nástroje ako je inflačné cielenie a viac sa zamerať na ovplyvňovanie subjektov v ekonomike za účelom vytvorenia podmienok pre stabilný vývoj rastu cien.

Väčšina centrálnych bánk v krajinách s trhovou ekonomikou má za hlavný cieľ určenú cenovú stabilitu. Stabilita meny bola hlavným cieľom Národnej banky Slovenska kvôli špecifickým potrebám transformujúcej sa ekonomiky a pretože bolo potrebné vytvoriť zo slovenskej koruny medzinárodne uznávanú menu. Po dosiahnutí stability výmenných kurzov oproti referenčným svetovým menám bola zmena cieľa logická.

V roku 2002 sa dostavili reálne dopady reforiem realizovaných koncom tisícročia. Predovšetkým pozitívny efekt stabilizácie bankového sektora bol kľúčový pre ďalší vývoj. Centrálna banka napriek pozitívnym signálom zaznamenala vzrastajúce nerovnováhy, predovšetkým vysoký deficit bežného účtu platobnej bilancie vo výške 8,1% HDP [14., s. 4] a deficitu verejných financií vo výške 8,2% HDP [11.]. Začala uplatňovať monetárnu reštrikciu.

V roku 2003 mali hlavný vplyv na rast cenovej hladiny faktory súvisiace s rokovaniami medzi Slovenskou republikou a Európskou úniou. Keďže Slovensko malo záujem vstúpiť do EÚ, muselo splniť kodanské kritériá, ktoré zahŕňali okrem požiadaviek na inštitucionálny a politický aparát aj požiadavky na väčšiu dereguláciu a rast spotrebných daní.

Rok 2004 bol rokom vstupu Slovenskej republiky do EÚ. Rast cenovej hladiny stagnoval, čo súviselo s administratívnymi a daňovými opatreniami zavedenými v roku 2003. Inflácia dosiahla úroveň o 1,3 percentuálneho bodu nižšiu ako v roku 2003.

Vývoj cien v Československu, a neskôr na Slovensku medzi rokmi 1990 a 2004, bol vo veľkej miere determinovaný potrebou zaviesť do slovenského hospodárstva aspekty potrebné na budovanie trhovej ekonomiky. Tak ako v ostatných oblastiach života aj v hospodárstve existovali nerovnováhy vyplývajúce z povahy ekonomických procesov fungujúcich v krajine za socializmu. Po prihliadnutí na vývoj v okolitých krajinách, zvládlo Slovensko transformáciu ekonomiky v oblasti vývoja cien a cenovej hladiny,

pomerne dobre. Podarilo sa vyhnúť riziku hyperinflácie a postupne sa hodnota inflácie na Slovensku začala približovať k bežným európskym hodnotám.

Z pohľadu spotrebiteľa boli 90. roky obdobím výrazného rastu cien, keď od roku 1990 do roku 2000 vzrástli ceny 4 – násobne. Z pohľadu národohospodára je jasné, že daný nárast bol zapríčinený predovšetkým dereguláciou cien a znižovaním vplyvu administratívnych opatrení na cenotvorbu. Hlavnými faktormi, riadiacimi vývoj jednotlivých cien sa stali dopyt a ponuka.

Veľkú zásluhu na tom mala Národná banka Slovenska, ktorá ako centrálna a emisná banka, má z povahy svojich kompetencií najväčší vplyv na vývoj cenovej hladiny. Napriek počiatočným problémom sa dokázala Národná banka stať významnou inštitúciou so silným vplyvom na vývoj ekonomických ukazovateľov.

1.3 Vznik eura a jeho zavádzanie v krajinách Európskej únie

Myšlienky o jednotnej európskej mene siahajú až do medzivojnového obdobia. Súvisieť to môže s povojnovým vývojom v Nemecku, kde nastala po 1. svetovej vojne hyperinflácia. Európsky štátnici si začali uvedomovať silu peňazí a moc inštitúcie, ktorá ich ovláda.

Pre súkromnú sféru je v tejto oblasti dôležitý aspekt konvertibility mien. V prípade ak chce človek vycestovať do zahraničia, musí si vymeniť peniaze za aktuálny výmenný kurz. V prípade cezhraničného podnikania, musia podnikatelia rátať s kurzovým rizikom, čo vnáša veľkú dávku neistoty do obchodného styku.

Počas 2. svetovej vojny sa konala brettonwoodská konferencia, v rámci ktorej sa diskutovalo o vzniku medzinárodného finančného systému, ktorý by bol najlepší pre potreby povojnovej obnovy a následného rozvoja medzinárodného obchodu. Tento systém bol založený na pevných výmenných kurzoch medzi hlavnými svetovými menami.

Hlavnou svetovou menou, kľúčovou pre tento systém, bol americký dolár. Ten bol krytý zlatom a zahraničné centrálné banky si mohli u americkej, vymeniť peniaze za zlato. Výmenný pomer medzi zlatom a dolárom bol určený na 35 dolárov za trójsku uncu zlata. V rámci brettonwoodských dohôd vznikol doteraz fungujúci Medzinárodný menový fond.

V 60. rokoch sa začali prejavovať problémy v tomto systéme, a zároveň tu existovala potreba, aby členské štáty európskych spoločenstiev vo väčšej miere koordinovali svoje hospodárske a monetárne politiky. Zaoberať sa tým začala Európska komisia, čo viedlo k zasadnutiu Európskej rady v roku 1969. Z tohto zasadnutia bola vydaná správa [15.], ktorá navrhovala zosúladenie makroekonomických politík v rámci krajín Spoločenstva, za účelom umožnenia voľného pohybu kapitálu a stability výmenných kurzov.

Začiatok 70. rokov bol v oblasti medzinárodných financií veľmi búrlivý, predovšetkým kvôli pádu brettonwoodského systému. V roku 1971 zrušili Spojené štáty americké krytie dolára zlatom. Viedlo to k rozvratu celého systému. Štáty združené v európskych spoločenstvách začali aktívne pracovať na vytvorení európskeho menového systému. Ten vznikol v marci 1979 a jeho menovou jednotkou bola Európska zúčtovacia jednotka (ECU). Pomocou nej sa udržiavali výmenné kurzy v stabilných pásmach.

80. roky boli v znamení diskusií a boja o mieru centralizácie hospodárskej a menovej politiky v rámci Spoločenstiev. Naozajstný prielom prišiel až v roku 1989, kedy bol vypracovaním stratégie poverený prezident Európskej komisie Jacques Delors. Ten

s pomocou odborníkov vypracoval štúdiu známu aj ako Delorova správa [16.]. Práve tento dokument je považovaný za určujúci čo sa týka menovej integrácie.

Stanovili sa v ňom 3 etapy menovej integrácie:

1. liberalizácia pohybu kapitálu, zvýšenie kooperácie národných centrálnych bánk, udržiavanie fluktuálneho pásma a určenie konvergenčných kritérií,
2. postupné plnenie konvergenčných kritérií krajinami a následné určenie dátumu vzniku menovej únie,
3. vznik menovej únie, začiatok bezhotovostného a následne aj hotovostného styku v jednotnej mene.

V priebehu roku 1989 schválila Európska rada dátum začiatku prvej etapy hospodárskej a menovej únie. Tá prebiehala od 1.7.1990 do 31.12.1993. V rámci nej bol jednou z hlavných inštitúcií Výbor guvernérov centrálnych bánk členských štátov Európskeho hospodárskeho spoločenstva. Ten v spolupráci s jednotlivými členskými krajinami a s ostatnými relevantnými európskymi inštitúciami začal analyzovať potrebné kroky na vytvorenie hospodárskej a menovej únie.

V roku 1991 prebiehali rokovania, ktoré mali viesť k ratifikácii novej Zmluvy o Európskej únii. Táto zmluva mala riešiť predovšetkým inštitucionálny rámec a konvergenčné kritériá. Bola ratifikovaná 7.2.1992 a do platnosti vstúpila 1.11.1993. Podľa mesta v ktorom bola podpísaná dostala prívlastok Maastrichtská zmluva.

V Maastrichtskou zmluvou v podstate vznikla Európska únia pod dnešným názvom. Pre menovú integráciu boli dôležité predovšetkým časti o vytvorení hospodárskej a menovej únie, o konvergenčných kritériách, ktoré museli štáty splniť, Protokol o štatúte Európskeho systému centrálnych bánk a Európskej centrálnej banky a Protokol o štatúte Európskeho menového inštitútu.

Konvergenčné kritériá [23.] boli 4, a to:

- 1) Kritérium cenovej stability – miera inflácie vykazovaná v priebehu roka pred zisťovaním neprekračuje viac ako o 1,5% mieru inflácie najviac troch členských krajín s najnižšou mierou inflácie.
- 2) Kritérium úrokových mier – v priebehu jedného roka pred zisťovaním priemerná dlhodobá nominálna úroková miera členského štátu neprekročila viac ako o 2% úrokovú mieru najviac troch štátov dosahujúcich najlepšie výsledky v oblasti cenovej stability.
- 3) Kritérium kurzovej stability – krajina dodrží počas najmenej 2 posledných rokov pred preskúmaním normálne fluktuálne rozpätie bez toho, aby bol kurz vystavený silným tlakom a aby v danom období nedošlo k devalvácii meny voči euru.

4) Kritériá stavu verejných financií krajiny:

A. Rozpočtový deficit neprevyšuje hodnotu 3% z jej HDP.

B. Krajina splní kritérium ak jej verejný dlh neprevyšuje hodnotu 60% jej HDP.

Druhá etapa prebiehala od 1.1.1994 do 31.12.1998. Hlavnú úlohu v tejto etape zohrával Európsky menový inštitút (EMI). Môžeme povedať, že tento inštitút bol predchodcom Európskej centrálnej banky. V rámci neho sa tvorili presné plány technického a legislatívneho zabezpečenie zavedenia jednotnej meny, vytvorenie a fungovanie inštitucionálneho rámca. Samotná operácia zavedenia eura vo viacerých krajinách s odlišnou legislatívou si vyžadovala dlhú prípravu, a hlavne dôslednú koordináciu.

Názov pre spoločnú menu: „euro“ bol prijatý v roku 1995 v Madride. „V decembri 1996 predložil EMI Európskej rade a následne i verejnosti vybranú sériu návrhov euro bankoviek, ktoré sa mali uviesť do obehu 1. januára 2002.“ [17.] V rámci príprav na zavedenie eura bolo potrebné zreformovať európsky systém výmenných kurzov, známy ako ERM, zavedený ešte v roku 1979, a preto Európska rada v roku 1997 prijala rezolúciu o budúcom fungovaní tohto mechanizmu. Nový systém ERM II bol zavedený v roku 1999.

Dôležitým dokumentom bol Pakt stability a rastu, ktorý má zaisťovať rozpočtovú disciplínu v krajinách EÚ.

2.5.1998 schválila Európska rada vstup 11 členských štátov do menovej únie a 1.6.1998 sa tieto krajiny dohodli na tom ako zložia výkonnú radu Európskej centrálnej banky, čím ju v podstate vytvorili. Tým umožnili vznik Eurosystemu.

1.1.1999 vznikla mena euro ako účtovná jednotka krajín združených v Eurosysteme. Znamenalo to, že meny krajín boli fixované k euru a dlh krajín bol denominovaný v eurách. Obchodovať v eurách sa začalo 5.1.1999 a ešte v ten deň dosiahlo euro výmenný kurz voči doláru 1,19USD za EUR. Nahradenie národných mien eurom prebehlo veľmi rýchlo a nová spoločná európska mena sa takmer vzápätí stala jednou z hlavných svetových mien.

Fyzické zavedenie eura sa uskutočnilo 1.1.2002, pričom 28.2.2002 boli všetky staré meny stiahnuté z obehu a euro sa stalo jedinou menou v členských krajinách Eurosystemu. Pôvodným zámerom európskych politikov bolo zaviesť euro v každej krajine EÚ, ale z politických a ekonomických dôvodov dodnes neprijali euro Veľká Británia, Dánsko a Švédsko. Krajiny, ktoré vstúpili do EÚ v roku 2004 v rámci rozširovania EÚ, sa museli zaviazat', že euro v budúcnosti prijmú. Nemajú však určený časový limit na vstup do

eurozóny a niektoré ako napríklad Česká republika a Poľsko sú dlhodobo spokojné so svojou menou a prechodu na euro sa do istej miery bránia.

Tabuľka č. 5: Zoznam krajín, ktoré prijali euro ako svoju menu

Krajina	Dátum prijatia	Pôvodná mena	Status krajiny
Rakúsko	1.1.1999	Šiling	Člen Eurozóny
Belgicko	1.1.1999	Belgický frank	Člen Eurozóny
Fínsko	1.1.1999	Fínska marka	Člen Eurozóny
Francúzsko	1.1.1999	Francúzsky frank	Člen Eurozóny
Nemecko	1.1.1999	Marka	Člen Eurozóny
Írsko	1.1.1999	Libra	Člen Eurozóny
Taliansko	1.1.1999	Líra	Člen Eurozóny
Luxemburgsko	1.1.1999	Luxemburský frank	Člen Eurozóny
Holandsko	1.1.1999	Gulden	Člen Eurozóny
Portugalsko	1.1.1999	Escudo	Člen Eurozóny
Španielsko	1.1.1999	Peseta	Člen Eurozóny
Monaco	1.1.1999	Francúzsky frank	Zmluvný partner
San Maríno	1.1.1999	Líra	Zmluvný partner
Mesto Vatikán	1.1.1999	Líra	Zmluvný partner
Grécko	1.1.2001	Drachma	Člen Eurozóny
Kosovo	1.1.2002	Marka	Neoficiálny obeh
Čierna hora	1.1.2002	Marka	Neoficiálny obeh
Slovinsko	1.1.2007	Tolar	Člen Eurozóny
Malta	1.1.2008	Líra	Člen Eurozóny
Cyprus	1.1.2008	Cyperská libra	Člen Eurozóny
Slovensko	1.1.2009	Koruna	Člen Eurozóny
Estónsko	1.1.2011	Estónska koruna	Člen Eurozóny
Andorra	1.4.2012	Frank a Peseta	Zmluvný partner
Lotyšsko	1.1.2014	Lats	Člen Eurozóny
Litva	1.1.2015	Litas	Člen Eurozóny

Zdroj: Európska komisia [24.]

1.4 Príprava na zavedenie eura v Slovenskej republike a očakávané dopady

Slovenská republika sa v rámci prípravy na vstup do Európskej únie musela zaviazat', že prijme spoločnú európsku menu. „Prípravy na zavedenie eura na Slovensku sa začali ešte pred vstupom SR do Európskej únie. Vláda SR schválila 16. júla 2003 Stratégiu prijatia eura v SR vypracovanú spoločne NBS a Ministerstvom financií SR. V spoločnom vyhlásení vláda a NBS konštatovali, že výhody zo zavedenia eura na Slovensku jasne prevažujú nad nevýhodami, takže Slovensko by malo do eurozóny vstúpiť čo najskôr – hneď, ako bude udržateľne schopné plniť maastrichtské kritériá, ktoré sú podmienkou na vstup do eurozóny.“ [18., s. 7]

Národným koordinátorom procesu vstupu Slovenskej republiky do eurozóny sa stalo Ministerstvo financií SR, ktoré v spolupráci s Národnou bankou Slovenska rokovalo so zástupcami európskych inštitúcií. Bola schválená stratégia prijatia eura v SR a v ďalšej fáze sa mal vytvoriť Národný plán prijatia eura.

Predpokladom na prijatie eura je splnenie konvergenčných kritérií uvedených v podkapitole 1.3. Prvé kritérium, ktoré SR začala plniť, bol vstup do mechanizmu ERM II. Podstatou tejto podmienky je zachovať povolené oscilačné pásmo okolo centrálnej parity (CP) a to od -15% CP do +15% CP. Slovensko vstupovalo do ERM II s centrálnou paritou na úrovni „1 euro = 38,4550 Sk“ [18., s. 8]. Táto centrálna parita sa počas prípravy na zavedenie eura ešte 2 krát menila, konkrétne slovenská koruna revalvovala voči euru. 19.3.2007 sa zmenila centrálna parita na „1 euro = 35,4424 Sk“ [18., s. 8]. 29.5.2008 nasledovala druhá revalvácia, ktorá zmenila úroveň centrálnej parity na 1 euro = 30,1260 Sk.

Obdobie medzi vstupom SR do Európskej únie a zavedením eura bolo z ekonomického hľadiska ideálne na splnenie konvergenčných kritérií. Ekonomické reformy uskutočnené v rokoch 1998 – 2004 začali mať reálny dopad na fungovanie ekonomiky. Vyzdvihli by sme predovšetkým oddĺženie bankového sektora na prelome tisícročí a zavedenie takzvanej rovnej dane v roku 2004.

Banky ako obehová sústava trhovej ekonomiky majú veľký vplyv na fungovanie ekonomiky, predovšetkým prostredníctvom úverovania obyvateľstva a firiem. Finančné zdravie bankového sektora je až doteraz na Slovensku faktorom pôsobiacim v smere ekonomického rastu. Rovná daň, čiže rovná daňová sadzba z príjmu na úrovni 19%

priniesla do daňového systému jednoduchosť a značne odľahčila daňové a byrokratické zaťaženie fyzických a právnických osôb.

Navyše svetová ekonomika bola v tom čase v konjunktúre, pričom v roku 2007 dosiahlo Slovensko rekordný ekonomický rast na úrovni 10,5% HDP. V ekonomike SR neboli v tom čase pozorovateľné žiadne výraznejšie nerovnováhy. K splneniu konvergenčných kritérií došlo v apríli 2008.

Tabuľka č. 6: *Splnenie konvergenčných kritérií pre prijatie eura*

Oblasť	Kritérium	Referenčná hodnota	Stav plnenia v SR
Verejné financie	Deficit rozpočtu verejných financií	3%	2,2% HDP
Verejné financie	Hrubý verejný dlh	60%	29,4%
Inflačné kritérium	Priemerná inflácia podľa HICP ¹	3,41%	2,36%
Stabilita úrokových sadzieb	Dlhodobé úrokové sadzby na vládne dlhopisy	6,47%	4,54%
Stabilita výmenného kurzu	Zapojenie do mechanizmu ERM II a dodržanie fluktuáčného pásma	Rozpätie výmenného kurzu od -15% CP do +15% CP	Fluktuáčné pásmo dodržané, 2 krát revalvácia

Zdroj: NBS [19., s. 2]

Rozhodujúcim právnym aktom v oblasti zavedenia eura je „Zákon č. 659/2007 Z. z. o zavedení meny euro v Slovenskej republike a o zmene a doplnení niektorých zákonov (generálny zákon) bol schválený Národnou radou Slovenskej republiky dňa 28. novembra 2007 s účinnosťou od 1. januára 2008, s výnimkou ustanovení, ktoré nadobúdajú platnosť 1. januára 2009.“ [18., s. 9]

Výmenný kurz slovenskej koruny voči euru bol stanovený na 1 euro = 30,1260 Sk. Slovenská republika prijala euro a stala sa 16. členom eurozóny 1.1.2009. Prechod na novú menu bol sprevádzaný viacerými opatreniami na zaistenie bezproblémového prechodu. Od augusta 2008 boli v obchodoch zobrazované ceny duálne, čiže v eurách a korunách

¹ HICP – Harmonizovaný index spotrebiteľských cien

zároveň. V prechodnom období od 1.1.2009 do 16.1.2009 fungoval duálny obeh, kedy obiehala stará a nová mena zároveň. Od 17.1.2009 je euro jedinou menou na Slovensku.

Spoločná menová politika Európskej únie je z veľkej časti politický projekt, keďže ide o prehĺbenie integrácie krajín EÚ. Vzhľadom na charakter tejto operácie je však ekonomický vplyv prijatia spoločnej meny z nášho pohľadu dôležitejší.

Vo všeobecnosti, verejné inštitúcie, ktoré boli spoluzodpovedné za prijatie eura ako napríklad NBS a Ministerstvo financií, zdôrazňovali prevahu pozitívnych dopadov prijatia eura nad negatívnymi dopadmi. Konkrétne výhody a nevýhody podľa NBS [20., s. 8, 11]:

Pozitívne dopady:

- tlak na štandardizáciu domácich hospodársko-politických krokov a reforiem,
- tlak na realizáciu rozpočtovej politiky v súlade s Paktom stability a rastu a z nej vyplývajúce dopady na finančné trhy,
- zvýšenie cenovej transparentnosti,
- zvýšenie obchodnej výmeny,
- výhody z neodvolateľného zafixovania kurzu pre stabilitu finančných trhov a menovú stabilitu,
- stabilita podmienok pre podnikanie a z toho vyplývajúce urýchlenie reálnej konvergenie,
- účasť na formulácii spoločnej menovej a kurzovej politiky (s prihliadnutím na prijatý model hlasovacích práv).

Negatívne dopady:

- neexistencia samostatnej menovej politiky,
- väčšie riziko pôsobenia asymetrických šokov.

Prechod na spoločnú menu znamená stratu samostatnej menovej politiky štátu. Centrálna banka sa síce stala súčasťou Európskeho systému centrálnych bánk, ale vzhľadom na veľkosť Slovenska sú jej hlasovacie právomoci značne obmedzené. Táto skutočnosť zo sebou nesie riziko neefektívnosti opatrení menovej politiky v prípade asymetrickej reakcie niektorej krajiny v rámci eurozóny.

Z tohto pohľadu bola Slovenská republika krajinou s pozitívnymi vyhliadkami. Pozorovania ukázali, že vzhľadom na otvorenosť ekonomiky a objem obchodnej výmeny s krajinami eurozóny, boli reakcie slovenskej ekonomiky na vonkajšie šoky symetrické.

Bolo možné predpokladať, že politika Európskej centrálnej banky bude vo väčšine prípadov v súlade alebo v neutrálnom vzťahu k potrebám slovenskej ekonomiky.

Existovali obavy exportérov, že prijatie eura, ktoré je dlhodobo silnou menou v rámci medzinárodného menového systému môže byť nevýhodou pre export do tretích krajín a tým znižovať konkurencieschopnosť Slovenska. Argumentom proti tomuto tvrdeniu je skutočnosť, že objem exportu do krajín eurozóny je oveľa väčší ako objem exportu do tretích krajín.

Výhody prijatia eura boli predovšetkým v redukcii transakčných nákladov a vo väčšej stabilite meny. Nezanedbateľný bol aj politický dopad prijatia eura, keďže sa ním posilnila integrácia do európskych štruktúr. Slovensko sa dostalo do jedného klubu s najvýznamnejšími krajinami v EÚ, ako je napríklad Nemecko, Francúzsko a Taliansko.

Pozitívne môžeme vnímať aj tlak na vládu SR, ktorý bol spôsobený potrebou plniť konvergenčné kritériá. V čase konjunktúry to zabránilo vzniku väčších deficitov verejných financií, zvýšenej tvorbe verejného dlhu a cenovej nestabilite.

Pre spotrebiteľov znamenalo prijatie eura zjednodušenie cezhraničných nákupov v rámci krajín eurozóny a zjednodušenie cezhraničného platobného styku. Hlavnou obavou spotrebiteľov bol budúci vývoj spotrebiteľských cien. Ľudia mali strach, že cenová hladina v SR začne konvergovať k cenovej hladine v ostatných krajinách eurozóny.

2 Cieľ riešenia o vplyve eura na vývoj cien vybraných tovarov a služieb v podmienkach Slovenskej republiky

Cenový vývoj a poznatky opísané v kapitole 1 sú základom pre nadobudnutie nových poznatkov o problematike. Doterajšie odborné riešenia danej problematiky sa zväčša zameriavali na prijatie všeobecných záverov. Vzhľadom na povahu takýchto riešení, tieto výskumy neposkytovali potrebné prepojenie na hospodársku prax. A to napriek tomu, že okrem inštitucionálnych vplyvov bolo prijatie eura krokom s obrovským dopadom na bežný život.

Kapitola 1 je určitým prierezom vedomosťami, ktoré sú potrebné na dostatočné odborné posúdenie danej problematiky. Teoretické skúmanie oblasti umožňuje uvedomenie si problémov riešenia a determinuje ciele riešenia.

Cieľom riešenia práce je spoznať zmenu vo vývoji cien vybraných tovarov a služieb v Slovenskej republike po vstupe do eurozóny, porovnať ho s okolitými krajinami, zistiť, či a do akej miery nastala zmena vývoja vybraných cien vplyvom vstupu Slovenskej republiky do eurozóny a následky takýchto zmien.

Na splnenie hlavného cieľa je potrebné určiť čiastkové ciele. Práve vyriešenie týchto čiastkových problémov je kľúčové pre komplexnú analýzu problematiky. Na základe čiastkových výsledkov, vieme kvalifikovane splniť hlavný cieľ práce.

Čiastkové ciele sú nasledujúce:

- výber tovarov a služieb, ktoré reprezentujú najbežnejšie tovary a služby na Slovensku,
- objasnenie vývoja cien vybraných tovarov a služieb v období 2 rokov pred a po prijatí eura,
- objasnenie vývoja cien vybraných tovarov a služieb v období 6 mesiacov pred a 3 mesiacov po prijatí eura,
- porovnanie vývoja cien vybraných tovarov s krajinami, ktoré používajú euro ako svoju menu a vyvodenie záverov z porovnania,
- porovnanie vývoja cien vybraných tovarov s krajinami, ktoré používajú vlastnú menu a vyvodenie záverov z porovnania.

Vyriešením hlavného cieľa obohatíme danú oblasť skúmania a objasníme, či bolo doterajšie nazeranie na problematiku v súlade s realitou. Výsledok riešenia má obohatiť laickú aj odbornú verejnosť o nové poznatky v rámci riešenej problematiky.

3 Metodika a metódy riešenia o vplyve eura na vývoji cien vybraných tovarov a služieb

3.1 Metodika riešenia

Výber záverečnej práce bol daný predchádzajúcimi skúsenosťami s analýzou inflácie v rámci bakalárskej práce. Téma riešenia bola zrozumiteľná už pri prvotnom uvažovaní o práci. Objasnenie významu charakteristiky vybrané tovary a služby viedlo k pochopeniu významu danej analýzy pre teóriu a prax.

Stanovenie cieľa bolo prvým krokom, pretože umožnilo zúžiť oblasť uvažovania o téme. Zameranie riešenia na zistenie zmeny vo vývoji cien a uvažovanie o vplyve vstupu Slovenska do eurozóny na vývoj cien ohraničilo oblasť bádania. S ohľadom na tieto skutočnosti bolo určenie osnovy riešenia zosystematizovaním plánovaného postupu pri riešení. Náročné zdokonaľovanie osnovy v konečnom dôsledku prispelo k jednoduchšiemu riešeniu problematiky.

Získavanie poznatkov bolo založené na štúdiu odbornej literatúry a oficiálnych štatistických zdrojov. Hlavným problémom bolo získanie údajov, ktoré by boli dostatočne relevantnými vstupmi do analýzy. Skúmaním výpovednej hodnoty jednotlivých údajov sme dospeli k najrelevantnejším údajom, a to konkrétne z oficiálnych inštitúcií – Štatistický úrad SR, Eurostat a Národná banka Slovenska.

Samotné riešenie bolo založené na postupnosti krokov, ktoré sme si určili v osnove. Analýza cenového vývoja vybraných tovarov a služieb bola základom pre určenie vplyvu zavedenia eura na cenový vývoj. Následné porovnanie s inými krajinami nám poskytlo možnosť overiť si závery. Zovšeobecnenie výsledkov riešenia nám umožnilo zdôrazniť významnosť zistení.

3.2 Metódy riešenia

Prvou metódou, ktorú sme pri riešení témy použili bolo zjednodušenie. Zadanie témy umožňovalo viacero smerov riešenia. Pomocou určenia si cieľa práce sme sa zamerali na jeden konkrétny smer.

Nasledovalo definovanie jednotlivých krokov v rámci osnovy, ktoré mali viesť k splneniu cieľa. Hlavný cieľ bolo treba rozčleniť na viacero čiastkových, ktoré mali byť medzníkmi na ceste k riešeniu.

Štúdium literatúry nám poskytlo teoretické poznatky spracované v prvej kapitole. Analýza vývoja cien na Slovensku od druhej svetovej vojny do roku 2004, nám poskytla materiály vhodné na porovnanie. Tiež bola základom pre hodnotenie v aplikačnej časti práce.

Výber vhodných tovarov a služieb bol kľúčový pre relevantnosť našej analýzy vo vzťahu k problematike. Akceptovateľné údaje sme našli v databáze Slovstat, konkrétne sa jednalo o výberové zisťovanie mesačných cien vybraných tovarov. Výber Štatistického úradu sme zúžili na 43 tovarov a služieb a rozdelili sme ich do kategórií. Pre účely medzinárodného porovnania sme použili údaje z výberového zisťovania Eurostatu. Dáta o vývoji cien nehnuteľností sme vyberali z databázy priemerných cien nehnuteľností od Národnej banky Slovenska.

Po výbere dát sme pristúpili k analýze. V rámci nej sme dedukovali trendy vývoja cien. Snažili sme sa urobiť regresnú analýzu pomocou programu Gretl, ale zistenia sa ukázali ako štatisticky nevýznamné. Preto sme dáta analyzovali v programe Excel. Predovšetkým sme počítali priemerný rast ceny.

Použili sme nasledujúci vzorec:

- Priemerný rast ceny = $(P_t / P_0)^{1/T-1}$

kde: P_t je cena tovaru alebo služby v poslednom pozorovaní v rámci skúmaného obdobia

P_0 je cena tovaru alebo služby v prvom pozorovaní v rámci skúmaného obdobia

T je počet pozorovaní

V prípade potreby sme abstrahovali od niektorých tovarov, ktorých cenový vývoj bol špecifický. Syntézou sme dávali jednotlivé zistenia z analýzy do súladu. V závere sme zovšeobecnil zistenia zo všetkých čiastkových analýz a dedukovali záver pre širokú verejnosť.

4 Výsledky analýzy vývoja cien vybraných tovarov a služieb v podmienkach Slovenskej republiky pred a po zavedení eura

4.1 Výber tovarov a služieb na ich cenové porovnanie

Cieľom práce je analýza vývoja cien vybraných tovarov a služieb v podmienkach Slovenskej republiky pred a po zavedení eura a následné vyvodenie záverov vyplývajúcich z danej analýzy.

Primárnym predpokladom pre relevantnosť našej analýzy je vhodný výber tovarov a služieb. Dáta využívané pri analýze sú spotrebiteľské ceny zisťované Štatistickým úradom Slovenskej republiky na mesačnej báze. Existuje viacero cenových indexov. Ako príklad si môžeme uviesť harmonizovaný index spotrebiteľských cien (HICP), index spotrebiteľských cien (CPI) alebo merania jadrovej a čistej inflácie. Pre nás je rozhodujúci index spotrebiteľských cien, zisťovaný ako priemer cien daných tovarov a služieb v maloobchode, keďže analýzu budeme robiť z pozície spotrebiteľa. Tovary a služby si rozdelíme do viacerých kategórií.

Tabuľka č. 7: Vybrané tovary a služby – Potraviny a nealkoholické nápoje

Poradové číslo	Typ tovaru alebo služby	Názov tovaru alebo služby	Jednotka množstva
1.	Potraviny a nealkoholické nápoje	Ryža lúpaná	1 kilogram
2.	Potraviny a nealkoholické nápoje	Chlieb tmavý	1 kilogram
3.	Potraviny a nealkoholické nápoje	Rožok biely obyčajný	40 gramov
4.	Potraviny a nealkoholické nápoje	Cestoviny vaječné	500 gramov
5.	Potraviny a nealkoholické nápoje	Bravčové karé s kosťou	1 kilogram
6.	Potraviny a nealkoholické nápoje	Kurča pitvané	1 kilogram
7.	Potraviny a nealkoholické nápoje	Pasterizované polotučné mlieko	1 liter
8.	Potraviny a nealkoholické nápoje	Syr Eidamská tehla	1 kilogram
9.	Potraviny a nealkoholické nápoje	Vajcia slepačie čerstvé	1 kus
10.	Potraviny a nealkoholické nápoje	Čerstvé maslo	125 gramov
11.	Potraviny a nealkoholické nápoje	Jedlý olej	1 liter
12.	Potraviny a nealkoholické nápoje	Jablká	1 kilogram
13.	Potraviny a nealkoholické nápoje	Zemiaky konzumné	1 kilogram
14.	Potraviny a nealkoholické nápoje	Cukor kryštálový	1 kilogram

Zdroj: Štatistický úrad [21.]

V kategórii potraviny a nealkoholické nápoje sme vybrali 14 položiek, ktoré podľa nášho názoru najlepšie reprezentujú danú kategóriu, keďže patria medzi najbežnejšie tovary v rámci kategórie. Je to najpočetnejšia kategória. Spôsobené je to tým, že podiel výdavkov na potraviny a nealkoholické nápoje tvorí značnú časť celkových výdavkov. Na Slovensku je podiel výdavkov na potraviny oveľa vyšší ako v krajinách západnej Európy.

Tabuľka č. 8: *Vybrané tovary a služby – Alkoholické nápoje a tabak*

Poradové číslo	Typ tovaru alebo služby	Názov tovaru alebo služby	Jednotka množstva
1.	Alkoholické nápoje a tabak	Víno hroznové biele fľaškové	1 liter
2.	Alkoholické nápoje a tabak	Pivo 12 % - fľaškové	0,5 litra
3.	Alkoholické nápoje a tabak	Cigarety s filtrom MARLBORO King Size	19 kusov

Zdroj: Štatistický úrad [21.]

Alkoholické nápoje a tabak sú reprezentované vínom, pivom a cigaretami. Kategória je špecifická mierou zásahu štátu do finálnej ceny, keďže na všetky tieto tovary je uvalená spotrebná daň. Súčasne podliehajú tieto tovary neustálym legislatívnym zmenám.

Tabuľka č. 9: Vybrané tovary a služby – Oblečenie, obuv a iné tovary

Poradové číslo	Typ tovaru alebo služby	Názov tovaru alebo služby	Jednotka množstva
1.	Oblečenie, obuv a iné tovary	Pánsky oblek	1 kus
2.	Oblečenie, obuv a iné tovary	Dámsky pulóver s dlhým rukávom	1 kus
3.	Oblečenie, obuv a iné tovary	Detská bunda zimná	1 kus
4.	Oblečenie, obuv a iné tovary	Pánska kožená obuv vychádzková	1 pár
5.	Oblečenie, obuv a iné tovary	Dámska kožená obuv vychádzková - lodičky	1 pár
6.	Oblečenie, obuv a iné tovary	Detská obuv vychádzková	1 pár
7.	Oblečenie, obuv a iné tovary	Prací prostriedok univerzálny (prášok)	1 kilogram
8.	Oblečenie, obuv a iné tovary	Denná tlač*	1 kus

Zdroj: Štatistický úrad [21.], *Eurostat [11.]

Oblečenie, obuv a iné tovary sú kategóriou obsahujúcou bežné tovary dennej spotreby, ktorých životnosť bežne nedosahuje viac ako 3 roky. V prípade oblečenia a obuvi sú jednotlivé položky vybrané za všetky kategórie spotrebiteľov, čiže za mužov, ženy aj deti.

Tabuľka č. 10: Vybrané tovary a služby – Bývanie, zariadenie a energie

Poradové číslo	Typ tovaru alebo služby	Názov tovaru alebo služby	Jednotka množstva
1.	Bývanie, zariadenie a energie	Elektrina sadzba DD1 - D1	1 kilowatthodina
2.	Bývanie, zariadenie a energie	Zemný plyn, sadzba D3	1 meter kubický
3.	Bývanie, zariadenie a energie	Skriňa šatníková dvojdvierová	1 kus
4.	Bývanie, zariadenie a energie	Kombinovaná chladnička s mrazničkou	1 kus
5.	Bývanie, zariadenie a energie	Elektrická žehlička naparovacia	1 kus
6.	Bývanie, zariadenie a energie	LCD televízor	1 kus
7.	Bývanie, zariadenie a energie	Byty – predaj**	1 meter štvorcový
8.	Bývanie, zariadenie a energie	Byty – predaj Bratislava**	1 meter štvorcový

Zdroj: Štatistický úrad [21.], **NBS [25.]

Bývanie, zariadenie a energie je kategória pokrývajúca väčšinu nákladov, ktoré sú spojené s potrebou bývania. Ceny bytov nám ukazujú náklady na získanie vlastnej nehnuteľnosti. Špecifikom cenového vývoja pri cenách bytov je sledovanie vývoja trhu s hypotekárnymi úvermi, ktoré majú veľký podiel na financovaní nového bývania pre spotrebiteľov.

V tejto kategórii je zakomponovaný aj regionálny aspekt vývoja cien. Je potrebné zohľadniť priepastný rozdiel v cenách bytov medzi Bratislavou a zvyškom Slovenska. Práve zohľadnenie tohto aspektu nám poskytne informácie o rozložení vplyvov zavedenia eura v rámci regiónov.

Do kategórie sme taktiež zaradili energie spojené s bývaním a tovary dlhodobej spotreby, ktoré tvoria vybavenie domácnosti, ako napríklad nábytok a spotrebiče.

Tabuľka č. 11: Vybrané tovary a služby – Doprava

Poradové číslo	Typ tovaru alebo služby	Názov tovaru alebo služby	Jednotka množstva
1.	Doprava	ŠKODA FABIA 1,2 12V HTTP Ambition	1 kus
2.	Doprava	Benzín automobilový 95 oktánový	1 liter
3.	Doprava	LPG	1 liter
4.	Doprava	Nafta	1 liter
5.	Doprava	Osobný vlak obyč. cestovné 2. tr. 91-100 km	1 lístok
6.	Doprava	Autobus: obyčajné cestovné 91-100 km	1 lístok
7.	Doprava	Taxi*	1 jazda s dĺžkou 5km

Zdroj: Štatistický úrad [21.], *Eurostat [11.]

Doprava je jedným z najdôležitejších faktorov vývoja ekonomiky. Cena a rýchlosť prepravy je kľúčová nielen pri preprave tovaru, ale aj osôb. Kvalita dopravy v meste je determinujúca aj pre celkovú kvalitu života v danom meste.

Náš výber zahŕňa viacero druhov dopravy. Individuálnu automobilovú prepravu reprezentuje ŠKODA FABIA 1,2 12V HTTP Ambition a ceny pohonných látok, kým verejnú dopravu zastupujú vlaky, autobusy a taxíky.

Tabuľka č. 12: Vybrané tovary a služby – Služby

Poradové číslo	Typ tovaru alebo služby	Názov tovaru alebo služby	Jednotka množstva
1.	Služby	Pivo sudové 10 % svetlé v reštaurácii	0,5 litra
2.	Služby	Lístok do kina*	1 kus
3.	Služby	Návšteva kaderníctva – ženy*	1 ostrihanie

Zdroj: Štatistický úrad [21.], *Eurostat [11.]

Služby sú poslednou kategóriou, ktorú budeme skúmať, ale určite nie poslednou čo sa týka významnosti vplyvu na celkovú cenovú úroveň. V službách pracuje viac ako polovica zamestnaných v podmienkach Slovenskej republiky.

Nižší počet služieb je spôsobený nedostupnosťou údajov, ale predovšetkým skutočnosťou, že cenový vývoj v službách je zahrnutý do vývoja cien tovarov, ktoré odvetvie služieb predáva.

Analýza sa týka celkovo 43 druhov tovarov a služieb, ktoré vstupujú na trh tovarov a služieb v SR. Zamerali sme sa na bežné tovary a služby s ktorými sa počas svojho života stretne takmer každý spotrebiteľ. Vzhľadom na skutočnosť, že analýza sa týka vybraných tovarov a služieb, nie je naším cieľom vybrať reprezentatívnu vzorku podľa váh spotreby. Cieľom je aby vnímanie cenového vývoja položiek z nášho výberu bolo pre väčšinu spotrebiteľov smerodajné pre vnímanie celkového cenového vývoja.

Do nášho výberu nie sú zahrnuté špecifické tovary a služby, ktoré sa viažu k nejakej konkrétnej vekovej skupine. Ako príklad si môžeme uviesť ceny v domovoch pre seniorov alebo hračky pre deti.

Cenovým porovnaním týchto vybraných tovarov a služieb, vieme zistiť ako sa vyvíjali ich ceny pred zavedením eura a či malo zavedenie eura vplyv na vývoj týchto cien. Ak si porovnáme vývoj jednotlivých kategórií, tak máme možnosť zistiť ako vnímali spotrebiteľia vplyv zavedenia eura na jednotlivé skupiny tovarov a služieb.

4.2 Vývoj cien a ich porovnanie v Slovenskej republike pred a po zavedení eura

Analýza vývoja cien vybraných tovarov a služieb pred a po zavedení eura v Slovenskej republike je rozdelená do 2 častí. Prvá časť sa zameriava na analýzu vývoja cien vybraných tovarov a služieb. Našou úlohou je zistiť, či existuje jednotný trend vývoja týchto cien. Na základe určených hypotéz, ktoré charakterizujú možný vývoj týchto cien, je potrebné aby každá kategória spĺňala aspoň jednu hypotézu. Druhá časť analýzy sa zameriava na skúmanie vplyvu zavedenia eura na vývoj cien vybraných tovarov a služieb.

4.2.1 *Analýza vývoja cien vybraných tovarov a služieb pred a po zavedení eura*

Na úvod analýzy si určíme hypotézy, ktoré nám charakterizujú možný trend vývoja cien vybraných tovarov a služieb. Testovaním vývoja cien sa dopracujeme k záveru, ktorá hypotéza zodpovedá realite najviac.

Hypotézy:

- Hypotéza č. 1: Ceny vybraných tovarov a služieb rástli
- Hypotéza č. 2: Ceny vybraných tovarov a služieb klesali
- Hypotéza č. 3: Vo vývoji cien vybraných tovarov a služieb sa nedal pozorovať jednotný trend

Jednotlivé tovary a služby sme si rozdelili podľa kategórií a hľadáme v nich zákonitosti vývoja cien. Sledované obdobie je od apríla 2007 do októbra 2010 s polročnou periodicitou, v prípade dát z Eurostatu sú z júna daného roku. Najdôležitejšie údaje sú za október 2008 a apríl 2009, keďže medzi týmito obdobiami prijalo Slovensko euro za svoju menu.

Tabuľka č. 13: Vývoj cien v kategórii potraviny a nealkoholické nápoje

P. č.	Názov tovaru	2007	2007	2008	2008	2009	2009	2010	2010
		M4	M10	M4	M10	M4	M10	M4	M10
1.	Ryža lúpaná	1,17	1,16	1,22	1,17	1,64	1,56	1,46	1,33
2.	Chlieb tmavý	1,00	1,09	1,21	1,26	1,24	1,25	1,25	1,25
3.	Rožok biely obyčajný	0,05	0,05	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06
4.	Cestoviny vaječné	0,85	0,91	0,99	1,03	1,04	1,02	1,03	1,03
5.	Bravčové karé s kosťou	4,46	4,85	4,68	5,01	4,2	4,26	3,92	4,12
6.	Kurča pitvané	2,20	2,52	2,53	2,53	2,3	2,24	2,19	2,31
7.	Pasterizované polotučné mlieko	0,64	0,70	0,75	0,71	0,62	0,54	0,60	0,62
8.	Syr Eidamská tehla	5,38	6,69	6,7	5,87	4,78	4,83	5,14	5,61
9.	Vajcia slepačie čerstvé	0,11	0,11	0,12	0,12	0,12	0,12	0,12	0,12
10.	Čerstvé maslo	0,77	0,88	0,91	0,82	0,75	0,71	0,85	0,87
11.	Jedlý olej	1,48	1,50	1,99	2,16	2,06	1,77	1,71	1,78
12.	Jablká	0,97	1,12	1,27	0,97	0,90	0,80	0,86	1,02
13.	Zemiaky konzumné	0,70	0,38	0,40	0,36	0,48	0,34	0,52	0,58
14.	Cukor kryštálový	1,11	1,02	0,99	0,93	0,90	0,86	0,80	0,78

1,61

Zdroj: Štatistický úrad SR [21.], ceny sú v eurách, prepočítané konverzným kurzom 30,1260€/Sk

Potraviny a nealkoholické nápoje sú v rámci vnímania inflácie spotrebiteľmi, najdôležitejšou kategóriou spotreby. Príjem potravín a tekutín je životne dôležitý. Slováci preferujú nákup potravín v maloobchodných prevádzkach.

V podmienkach SR sa totiž ešte nepresadil v plnej miere trend viacerých západoeurópskych krajín, kde sa ľudia väčšinou stravujú mimo svojho domova. Slovenské domácnosti si jedlo pripravujú zväčša doma, čo súvisí s ekonomickou úrovňou. Vzhľadom na medián mzdy v národnom hospodárstve je pre veľkú časť populácie nepredstaviteľné, pravidelne sa stravovať mimo domu.

Priemerné polročné tempo rastu cien podľa HICP medzi aprílom 2007 a októbrom 2010 vypočítané na základe indexu HICP s referenčným rokom 2005=100 [11.], bolo 0,83% a priemerné ročné tempo rastu bolo 1,66%. V rokoch 2007 a 2008 bola inflácia vo výške 1,9% a 3,9%, kým v rokoch 2009 a 2010 bola vo výške 0,9 a 0,7% [11.]. Vplyvom svetovej finančnej krízy sa rast cien spomalil.

Priemerné tempo rastu položky ryža lúpaná medzi 2 skúmanými obdobiami bolo 1,85%. V ročnom vyjadrení rástla priemerná cena ryže tempom 3,7%. Presahuje to viac ako dvojnásobne rast inflácie. Cenový vývoj kumuloval v apríli 2009 na úrovni 1,60€ za kilogram ryže. Následne došlo k výraznému poklesu ceny. V prípade tejto položky môžeme konštatovať, že cenový vývoj do istej miery kopíroval vývoj inflácie, ale výkyvy boli väčšie ako v prípade inflácie.

Chlieb tmavý mal polročné tempo rastu 3,24% a v ročné 6,48%. Tento rast je výrazne vyšší ako v prípade inflácie. Zaujímavé je, že kým medzi obdobiami 2007M4 a 2008M4 narástla cena o 21%, tak v nasledujúcich obdobiach bol pohyb ceny už len symbolický, cena sa držala na takmer konštantnej úrovni.

Cena tretej položky rástla len medzi obdobiami 2007M10 a 2008M4, a to o 20%. Následne bola konštantná. Keďže rožok je rovnako ako chlieb pekársky výrobok a ich cenový vývoj bol veľmi podobný, je možné predpokladať, že bol determinovaný odvetvovými faktormi.

Cena vaječných cestovín rástla výraznejšie medzi obdobiami 2007M4 a 2008M10 a následne si držala takmer konštantnú úroveň. Priemerný polročný rast bol 2,78% a ročný 5,56%, čo je výrazne nad úrovňou rastu cenovej hladiny.

Bravčové karé s kosťou je prvým tovarom v kategórii, pri ktorom nastal pokles cien medzi prvým a posledným obdobím. Medzi obdobiami 2007M4 a 2008M10 narástla cena tovaru o 12,3%, ale potom prišlo k rapídneho poklesu ceny, a to až o 16,17%. Následne cena oscillovala okolo ceny z obdobia 2009M4. Priemerný polročný pokles ceny bol na úrovni -1,13% a ročný -2,25%.

Cena položky kurča pitvané mala podobný vývoj ako cena predchádzajúcej položky, teda rast do obdobia 2008M10 a následný cenový pokles. V priemere rástla cena položky tempom 0,7% polročne a 1,4% ročne.

Mlieko je druhá položka, ktorá zaznamenala celkový pokles ceny. Vývoj bol podobný ako u predchádzajúcich 2 položiek, akurát cena kulminovala v období 2008M4. Pokles ceny medzi prvým a posledným obdobím bol vo výške 0,02€, čiže -3,125%.

Položka č. 8 je mliečny výrobok a jej cena takmer presne kopírovala vývoj ceny mlieka. Priemerný rast ceny bol 0,6% polročne a 1,2% ročne. Tieto čísla sú pod úrovňou vývoja inflácie.

Cenový vývoj slepačích vajec ukazuje len jeden pohyb a to medzi obdobiami 2007M10 a 2008M4, kedy vzrástla cena o 0,01€, čiže o 9,1%. Až do konca pozorovaní zostala cena na konštantnej úrovni 0,12€.

Maslo ako mliečny výrobok kopírovalo vývoj ceny mlieka. Nakoniec, ale jeho cena dosť výrazne vzrástla. Spôsobené to bolo veľkým nárastom ceny medzi obdobiami 2009M10 a 2010M4, kedy vzrástla jeho cena až o 19,72%.

Cena jedlého oleja zaznamenala výrazný nárast medzi obdobiami 2007M10 a 2008M4, kedy vzrástla cena o takmer 25%. Tento extrém spôsobil relatívne vysoký priemerný rast na úrovni 5,34% ročne.

Pri položke č. 12 konštatujeme relatívne mierny cenový vývoj a to na úrovni 0,72% polročne. Vývoj ceny bol podobný ako u ostatných tovarov, k výraznému poklesu došlo medzi obdobiami 2008M4 a 2008M10.

Vývoj cien posledných 2 položiek v kategórii je špecifický. Pri oboch došlo k výraznému poklesu ceny za sledované obdobie. Príčiny tohto poklesu sú rozdielne. Cena zemiakov klesla výraznejšie len medzi prvým a druhým obdobím. Pokles bol vo výške 45,71%. V ďalších obdobiach sa cena držala na konštantnej úrovni a v posledných 2 obdobiach sme mohli pozorovať nárast ceny. Príčinou anomálie bola extrémne vysoká cena v 1. období.

Na rozdiel od zemiakov, cena cukru klesala v každom pozorovaní počas sledovaného obdobia. Priemerný pokles bol -9,83% ročne. Skutočnosť, že cena konštantne klesala je dôvodom na konštatovanie, že je to špecifikum tohto tovaru.

Celkový rast cien za kategóriu bol na úrovni 0,4% polročne a 0,8% ročne. Pri 10 tovaroch sme zaznamenali nárast ceny a pri 4 pokles. Vzhľadom na to, že len cena kryštálového cukru klesala systematicky a v prípade ostatných poklesov ceny išlo o nepatrnú zmenu alebo anomáliu ako v prípade zemiakov, konštatujeme, že v tejto kategórii ceny vybraných tovarov rástli. Rast bol zaznamenaný hlavne medzi obdobiami 2007M4 a 2008M10. V ďalších obdobiach ceny prevažne klesali. Úroveň priemerného rastu bola nižšia ako úroveň priemerného rastu HICP. Prijímame hypotézu č. 1.

Tabuľka č. 14: Vývoj cien v kategórii alkoholické nápoje a tabak

P. č.	Názov tovaru	2007	2007	2008	2008	2009	2009	2010	2010
		M4	M10	M4	M10	M4	M10	M4	M10
1.	Víno hroznové biele fľaškové	2,15	2,14	2,13	2,24	2,34	2,26	2,18	2,23
2.	Pivo 12 % - fľaškové	0,52	0,54	0,57	0,57	0,57	0,58	0,61	0,62
3.	Cigarety s filtrom MARLBORO King Size	2,66	2,66	2,66	2,66	2,9	2,8	2,8	3

1,61

Zdroj: Štatistický úrad SR [21.], ceny sú v eurách, prepočítané konverzným kurzom 30,1260€/Sk

Kategória alkoholické nápoje a tabak obsahuje tovary, ktoré podliehajú regulácii predaja, kúpy a reklamy. Taktiež je tu prítomná cenová regulácia. Tá je nepriama, pretože sa vykonáva pomocou spotrebných daní. Hlavnou úlohou regulácie podľa zákonodarcov je znížiť dopyt po týchto škodlivých tovaroch. Paradoxom je, že nízka elasticita dopytu je práve tá skutočnosť, ktorá umožňuje vyberať také vysoké dane z týchto tovarov.

Položka č. 1 mala v tejto kategórii najstabilnejší vývoj. Výkyvy sa pohybovali na úrovni +-5% a boli nesystematicky usporiadané. Priemerný ročný rast ceny vína bol na úrovni 1,05%.

V prípade piva bol cenový vývoj stabilný. Cena neklesala ani v jednom z pozorovaní. Priemerný ročný rast bol na úrovni 5,09% a polročný na úrovni 2,54%. Dynamika rastu ceny piva bola výrazne väčšia ako dynamika rastu HICP.

Cigarety sú špecifický tovar, keďže majú pevne určenú cenu, ktorá sa nemení v závislosti od miesta nákupu. V prípade cigariet je vývoj predurčený Európskou úniou, ktorá sa snaží v dlhodobom hľadisku vyrovnať ceny cigariet v jednotlivých členských krajinách. Toto vyrovnávanie sa realizuje zvyšovaním cien v krajinách, kde je cena cigariet nižšia. Položka č. 3 rástla počas všetkých pozorovaní. Pokles medzi obdobiami 2009M4 a 2009M10 bol spôsobený zmenou počtu kusov cigariet v balení od januára 2009. Namiesto 20 kusov v balení sa cigarety MARLBORO King Size začali predávať v baleniach po 19 kusov. Priemerný polročný nárast ceny bol na úrovni 1,73%. Priemerný ročný nárast bol na úrovni 3,47%.

V kategórii alkoholické nápoje a tabak bol priemerný ročný nárast ceny 2,68%. Je to nad úrovňou priemerného ročného nárastu HICP, ale len o 1 percentuálny bod. V prípade týchto tovarov je to relatívne málo, vzhľadom na legislatívny a daňový tlak na zvyšovanie cien alkoholu a tabaku. Nárast ceny nastal u všetkých tovarov v danej kategórii a preto prijímame hypotézu č. 1.

Tabuľka č. 15: Vývoj cien v kategórii oblečenie, obuv a iné tovary

P. č.	Názov tovaru	2007	2007	2008	2008	2009	2009	2010	2010
		M4	M10	M4	M10	M4	M10	M4	M10
1.	Pánsky oblek	160,7	161,41	164,8	163,2	165,3	164,4,5	160,5	158
2.	Dámsky pulóver s dlhým rukávom	26,81	25,59	26,16	25,31	25,18	24,88	24,2	24,18
3.	Detská bunda zimná	33,94	32,68	33,49	32,8	35,47	34,56	33,15	32,71
4.	Pánska kožená obuv vychádzková	57,81	57,71	57,10	57,85	58,53	58,55	58,21	57,17
5.	Dámska kožená obuv vychádzková – lodičky	53,23	53,96	52,85	53,43	53,67	53,57	52,33	51,88
6.	Detská obuv vychádzková	25,09	24,82	25,01	25,61	26,14	26,17	25,44	25,27
7.	Prací prostriedok univerzálny (prášok)	3,3	3,26	3,31	3,33	3,2	3,19	3,03	2,89

1,61

Zdroj: Štatistický úrad SR [21.], ceny sú v eurách, prepočítané konverzným kurzom 30,1260€/Sk

Oblečenie a obuv sú ďalšími životnými potrebami každého spotrebiteľa a k nákupu týchto tovarov dochádza bez ohľadu na spotrebiteľské preferencie. Preto sa vnímanie cenových pohybov týchto tovarov významne premieta do vnímania celkového pohybu cenovej hladiny spotrebiteľom.

Pánsky oblek je najdrahším tovarom v tejto kategórii. Väčšina mužov kupuje oblek menej často ako iné druhy tovarov z danej kategórie. Cenový vývoj môžeme označiť za stabilný, cena kumulovala v období 2009M4 na úrovni 165,1€. Dovtedy rástla miernym tempom. Po tomto období klesala a to malo nakoniec za následok pokles ceny v poslednom období oproti cene v prvom období. Priemerný ročný pokles bol na úrovni 0,49%

Pri položke č. 2 bol cenový vývoj stabilný, cena klesala vo všetkých pozorovaniach okrem jedného. Medzi obdobiami 2007M10 a 2009M4 došlo k miernemu nárastu ceny. Priemerný polročný pokles bol na úrovni -1,46% a ročný na úrovni -2,93%.

Cenový vývoj položky č. 3 bol podobný ako pri položke č. 2. Výnimka nastala medzi obdobiami 2008M10 a 2009M4, kedy cena vzrástla až o 7,97%. V konečnom dôsledku nastal priemerný pokles ceny a to na úrovni -1,05% ročne.

Najstabilnejší klesajúci cenový vývoj mala pánska kožená obuv vychádzková. Priemerná ročná zmena ceny bola na úrovni -0,32%. Pri tejto položke sa nedá povedať, že by cena rástla alebo klesala. Išlo skôr o osciláciu okolo priemeru 57,84€, pričom táto oscilácia bola ohraničená zdola cenou 57,10€ a zhora cenou 58,55€.

Položka č. 5 mala veľmi podobný vývoj ako pánska obuv. Nedá sa na nej jasne pozorovať trend, aj keď priemerný pokles dosiahol ročnú úroveň -0,73%.

Najstabilnejší rastový cenový vývoj a najstabilnejší vývoj vôbec mala položka č. 6. Priemerný ročný rast dosiahol úroveň len 0,2%. Trend bol podobne ako u dámskej a pánskej obuvi nepozorovateľný.

Prací prášok vykazoval v prvých 4 pozorovaniach stabilný trend, kedy sa cena menila maximálne o 2% a medzi prvým a štvrtým obdobím vzrástla iba o 1%. V druhej polovici pozorovaní je jasne pozorovateľný klesajúci trend a vzhľadom na jeho dynamiku, spôsobil absolútny pokles oproti prvému obdobiu. Priemerný ročný pokles ceny bol na úrovni -3,75% a priemerný polročný pokles bol na úrovni -1,88%.

Poslednou položkou v tejto kategórii je denná tlač. Vzhľadom na rozdielnosť vykazovania medzi Eurostatom a Štatistickým úradom máme k dispozícii údaje len za jún 2008 a jún 2009. Medzi týmito obdobiami vzrástla cena z 0,33²€ na 0,37€ [11.], čo predstavuje nárast o 12,12%.

Priemerný pokles cien v tejto kategórii dosiahol úroveň -0,38% polročne a -0,71% ročne. Nezarátali sme cenový vývoj tlače. Klesajúcu cenu malo 6 tovarov a rastúcu 2. Až 4 tovary dosiahli priemernú ročnú zmenu ceny menej ako 1%. Vzhľadom na túto skutočnosť a s prihliadnutím na absolútne nepozorovateľný trend v prípade 3 položiek, prijímame hypotézu č. 3.

---

² Podľa metodiky Eurostatu bola cena prepočítaná konverzným kurzom 30,322€/SK

Tabuľka č. 16: Vývoj cien v kategórii bývanie, zariadenie a energie

P. č.	Názov tovaru	2007	2007	2008	2008	2009	2009	2010	2010
		M4	M10	M4	M10	M4	M10	M4	M10
1.	Elektrina sadzba DD1 - D1	0,19	0,09 ¹⁹	0,19,09	0,19 1,34	0,19	1,5018	0,153	0,18 ^{1,6}
2.	Zemný plyn, sadzba D3	0,04 ⁴	0,04 ³	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04	0,04
3.	Skriňa šatníková dvojdvierová	174,74	172,98	174,14	178,44	180,8	179,5	174,9	166,6
4.	Kombinovaná chladnička s mrazničkou	407,85	394,85	386,76	382,35	375,6	375,6	360,5	350,2
5.	Elektrická žehlička naparovacia	55,45	54,77	53,9	53,37	53,95	53,97	53,96	53,29
6.	LCD televízor	965,96 ³	878,02 ⁴	798,09	744,53	631,2	612,6	530,4	495,2
7.	Byty – predaj	1 180	1 391	1 549	1 479	1 342	1 297	1 293	1 270
8.	Byty – predaj Bratislava	1 587	1 859	2 019	1 910	1 731	1 715	1 725	1 713

Zdroj: Položky č 1 – 6 - Štatistický úrad SR [21.], položky č 7 a 8 – NBS [25.], ceny sú v eurách, prepočítané konverzným kurzom 30,1260€/Sk

Bývanie, zariadenie a energie je ďalšia kategória, ktorá obsahuje položky potrebné k životu. Zabezpečenie bývania je pre ľudí, ktorí nedostali bývanie od štátu kľúčové. Vzhľadom na ceny nehnuteľností je väčšina ľudí nútená brať si hypotekárne úvery na kúpu nehnuteľnosti. Hypotéka je dlhodobá pôžička a jej splatenie môže zabráť aj celý produktívny život dlžníka. Preto je veľmi dôležité poznať vývoj cien v tejto oblasti.

Položka č. 1 mala veľmi stabilný vývoj, keďže k zmene ceny došlo len jediný raz. Príčinou je, že elektrina je tovar, ktorý podlieha štátnej regulácii a jeho cenu určuje Úrad pre reguláciu sieťových odvetví (ÚRSO). Medzi obdobiami 2009M4 a 2009M10 nastal pokles ceny o 5,26%. Priemerná ročná zmena ceny bola na úrovni -1,54%.

Pri zemnom plyne bol vývoj najstabilnejší zo všetkých tovarov a služieb v rámci všetkých kategórií, keďže cena sa nezmenila ani raz.

Cenový vývoj položky č. 3 bol striedavý, keď v 3 pozorovaniach došlo k rastu ceny a v 5 k poklesu ceny. Priemerná úroveň ročnej zmeny ceny bola -1,37%, čo bolo spôsobené predovšetkým výrazným poklesom ceny v poslednom období.

³ Vzhľadom na zmenu sadzby sme použili údaj z obdobia 2010M4

⁴ Prepočet ceny plynu z ceny za m³ koeficientom 10,555 kWh/m³ [24.]

⁵ Čísla sme dopočítali na základe priemerného rastu medzi obdobiami 2008M4 a 2010M10

Pri položke č. 4 nastal v každom období okrem jedného pokles ceny a v jedinom období v ktorom nenastal pokles sa cena chladničky nezmenila. Cena elektroniky má dlhodobu klesajúcu tendenciu. Priemerný ročný pokles bol na úrovni -4,31%.

V prípade položky č. 5 síce došlo k celkovému poklesu ceny, a to v priemere o 1,13% ročne, ale klesajúci trend nie je možné jednoznačne pozorovať, keďže po poklese ceny v prvých 4 obdobiach sa trend obrátil a ceny rástli až do posledného obdobia, kedy zase poklesli.

Najväčšia cenová zmena nastala pri LCD televízore. Priemerný ročný pokles dosiahol hodnotu až -18,21%. Jednou z príčin tohto vývoja bol spomínaný pokles cien elektroniky, ale hlavnou príčinou bolo zavedenie novej technológie, pri ktorej uvádzacie ceny zohľadňovali kvalitatívnu zmenu oproti klasickým televízorom.

Priemerné ceny m² nehnuteľnosti za celú SR vzrástli priemere o 2,11% ročne. Medzi obdobiami 2007M4 a 2008M4 dosiahol toto tempo hodnotu až 14,57%. Následné splasnutie realitnej bubliny s príchodom krízy znamenalo zrealnenie cien formou ich poklesu. Ceny klesali až do konca sledovaného obdobia.

Ceny m² nehnuteľnosti v Bratislave prešli podobným vývojom ako v ceny za celú republiku. V prvých troch obdobiach bol prítomný výrazný rast a následne prišiel výrazný pokles 2 obdobia za sebou. Posledné 3 obdobia sa cena držala približne na konštantnej úrovni. Priemerná zmena ceny za rok predstavovala 2,19%.

Cenový vývoj v kategórii bývanie, zariadenie a energie mal výrazne klesajúcu trajektóriu a to až na úrovni -6,3% ročne. Pokles bol prítomný u 5 položiek, rast u dvoch a jedna položka mala konštantný cenový vývoj.

Vzhľadom na špecifický tovar v kategórii a to LCD televízor, sme túto položku dočasne vylúčili z výpočtu celkového priemerného rastu cien v kategórii. Výsledný priemerný ročný rast v kategórii bez započítania LCD televízora bol na úrovni -3,01%. Na základe tohto zistenia prijímame hypotézu č.2.

Tabuľka č. 17: Vývoj cien v kategórii doprava

P. č.	Názov tovaru	2007	2007	2008	2008	2009	2009	2010	2010
		M4	M10	M4	M10	M4	M10	M4	M10
1.	ŠKODA FABIA 1,2 12V HTTP	11229	11140,18	109141,17	10803	1,34287	1,6618	1,0320	1,0379
2.	Benzín 95 oktánový	1,18	1,29	1,3	1,38	1,03	0,98	1,17	1,17
3.	LPG	0,71	0,66	0,73	0,62	0,55	0,48	0,45	0,46
4.	Nafta	1,2	1,24	1,36	1,49	1,17	1,09	1,12	1,13
5.	Osobný vlak obyč. cestovné 2. tr. 91-100 km	4,18	4,78	4,78	4,78	4,78	4,78	4,78	4,78
6.	Autobus: obyčajné cestovné 91-100 km	4,27	4,27	4,28	4,28	4,33	4,34	4,33	4,33

1,52

Zdroj: Štatistický úrad SR [21.], ceny sú v eurách, prepočítané konverzným kurzom 30,1260€/Sk

Vývoj cien v doprave má prenesený vplyv na vývoj cien všetkých hmotných tovarov, keďže drvivá väčšina tovarov sa nepredá v mieste ich výroby, ale musí sa dopravovať do obchodnej siete. Taktiež väčšia časť zamestnaných musí cestovať za prácou, či už denne alebo v iných intervaloch. Preto má táto kategória podstatný vplyv na celkové vnímanie cenového vývoja a samotný cenový vývoj v doprave determinuje rozhodnutia ľudí vo viacerých oblastiach.

Cenový vývoj položky č. 1 bol klesajúci vo všetkých pozorovaniach s výnimkou obdobia 2009M10. Skokový nárast v tomto období je vysvetliteľný zavedením takzvaného šrotovného, kedy štát dotoval výmenu ojazdeného auta za nové. To spôsobilo nárast dopytu a tým aj nárast cien. Priemerný ročný pokles ceny bol na úrovni -2,24%. Keďže rast ceny bol jednorazový a bol spôsobený opatrením vlády, môžeme konštatovať klesajúci trend pri tejto položke.

Benzín spolu s LPG a naftou sú tovary podliehajúce štátnej regulácii prostredníctvom spotrebných daní. Preto je potrebné brať do úvahy vývoj spotrebnej dane. V prvých štyroch obdobiach rástla spotrebná daň v prípade benzínu aj nafty o približne 20%. Cena benzínu v prvých 4 obdobiach vzrástla o 16,95% a cena nafty o 24,17%. V prípade LPG bol vývoj menej jednoznačný, kedy najprv došlo k poklesu potom k rastu a vzápätí zase k poklesu.

V roku 2009 naplno prepukla svetová finančná kríza, ktorá mala za následok prudký pokles dopytu po rope. To spôsobilo výrazný pokles jej ceny na svetových trhoch. Tento pokles sa prejavil aj na cene benzínu a nafty. Cena benzínu poklesla medzi obdobiami 2008M10 a 2009M4 o 27,54% a cena nafty medzi rovnakými obdobiami poklesla o 21,48%. V prípade LPG došlo taktiež k poklesu, aj keď k menej výraznému, a to na úrovni -11,29%.

Cena LPG následne klesala až do posledného pozorovania, kedy nepatrne vzrástla. Benzín a nafta pokračovali v poklese ceny ešte jedno obdobie, následne mierne vzrástli. Ceny všetkých týchto tovarov v priebehu pozorovaní poklesli, ale klesajúci trend môžeme konštatovať len v prípade LPG.

Cestovné na vlaky a autobusy, taktiež podlieha regulácii, či už zo strany štátu alebo vyššieho územného celku. Je to pozorovateľné aj na dátach. Cestovné vo vlaku sa menilo len raz a to medzi prvým a druhým obdobím, kedy vzrástlo o 14,35%. Následne bola už cena konštantná. V prípade autobusovej dopravy rástla cena viackrát, ale maximálne o 1,17%.

Priemerný ročný nárast ceny cestovného na vlak bol 3,89% a priemerný ročný nárast cestovného v autobusoch bol na úrovni 0,4%. Napriek tomu v prípade vlakovej dopravy nemôžeme hovoriť o rastúcom trende, keďže celý rast bol spôsobený jednorazovo. Pri autobusovej doprave môžeme hovoriť o veľmi slabom rastúcom trende.

Údaje o cenovom vývoji taxislužieb máme z júnov 2008, 2009 a 2010. Ceny v týchto obdobiach boli nasledovné: 2008 – 4,53⁶€; 2009 – 4,77€; 2010 – 4,81€ [11.]. Priemerný ročný rast bol na úrovni 3,04% a bol prítomný rastúci trend na takmer dvojnásobnej úrovni ako pri HICP.

Celkový cenový vývoj za kategóriu doprava bol klesajúci, a to predovšetkým kvôli poklesu ceny auta. Priemerný ročný pokles dosiahol úroveň -2,23% bez započítania cenového vývoja za taxislužby. Pri 4 položkách sme zaznamenali cenový pokles, pri 2 nárast a pri jednej nie je možné určiť trend. Úroveň rastu ceny autobusového lístka bola taká nízka, že jediná položka v tejto kategórii s výrazne rastúcim trendom je Taxislužba. Vzhľadom na tieto skutočnosti prijímame hypotézu č.2.

---

⁶ Podľa metodiky Eurostatu bola cena prepočítaná konverzným kurzom 30,322€/SK

Tabuľka č. 18: Vývoj cien v kategórii služby

P. č.	Názov tovaru	2008M6	2009M6	2010M6
1.	Pivo sudové 10 % svetlé v reštaurácii	0,77	0,83 1,17	~~0,86~~ 1,50
2.	Lístok do kina	2,36	2,56	2,66
3.	Návšteva kaderníctva – ženy	14,83	8,29	15,44

1,53

Zdroj: Položka č. 1 - Štatistický úrad SR [21.], ceny sú v eurách, prepočítané konverzným kurzom 30,1260€/Sk; položka č. 2 a 3 – Eurostat [11.], ceny sú v eurách, prepočítané konverzným kurzom 30,322€/Sk

Vzhľadom na dostupnosť dát je analýza v prípade tejto kategórie založená na dátach z 3 období.

Položka č. 1 má jasne stúpajúci trend, pričom priemerný ročný rast dosahuje úroveň 5,68%. Cena rástla vo všetkých pozorovaniach.

Cenový vývoj lístka do kina bol počas všetkých pozorovaní rastúci a priemerný ročný rast bol 6,17%.

V prípade návštevy ženského kaderníctva sa vyskytla štatistická anomália, ktorú neberieme v analýze do úvahy. Preto môžeme konštatovať, že aj táto položka má rastúci trend s priemerným ročným rastom na úrovni 2,04%.

V kategórii služby pozorujeme najjasnejšie zo všetkých kategórií rastúci trend s priemerným ročným rastom na úrovni 2,61%. Prijímame preto hypotézu č. 1.

Hypotézu č. 1 sme prijali v rámci 3 kategórií, predovšetkým v kategórii potraviny a nealkoholické nápoje. Hypotézu č. 2 sme prijali v 2 dôležitých kategóriách, kým hypotézu č. 3 sme prijali v prípade jednej kategórie.

Celková priemerná polročná zmena cien všetkých vybraných tovarov a služieb je na úrovni -1,56%, kým priemerná ročná zmena je na úrovni -3,13%. Vzhľadom na tieto percentá by sme mohli konštatovať, že prevládal klesajúci trend.

Lenže ak dáme do pomeru celkovú zmenu ceny všetkých tovarov a vyjadríme podiel zmeny cien jednotlivých tovarov a služieb na celkovej zmene, tak zistíme, že 52,93% zmeny je spôsobených cenovým vývojom položky ŠKODA FABIA 1,2 12V HTTP a ďalších 29,3% cenovým vývojom položky LCD televízor. Vzhľadom na tieto skutočnosti a variabilitu vývoja väčšina položiek, prijímame hypotézu č. 3 ako všeobecne platnú pre všetky vybrané tovary a služby.

4.2.2 Analýza vplyvu zavedenia eura na vývoj cien vybraných tovarov a služieb

K 1. januáru 2009 zaviedla Slovenská republika euro a nahradila svoju vlastnú menu spoločnou európskou menou. V tejto časti našej analýzy budeme skúmať, či zavedenie novej meny malo dopad na cenový vývoj vybraných tovarov a služieb.

Určíme si 3 hypotézy:

- Hypotéza č. 1: Zavedenie eura malo vplyv na vývoj cien vybraných druhov tovarov a služieb
- Hypotéza č. 2: Zavedenie eura nemalo vplyv na vývoj cien vybraných druhov tovarov a služieb
- Hypotéza č. 3: Nie je možné posúdiť, či malo zavedenie eura vplyv na cenový vývoj vybraných tovarov a služieb

Analýza bude založená na porovnávaní cenového vývoja v období od júla 2008 do decembra 2008 s obdobím od januára 2009 do marca 2009.

Tabuľka č. 19: Porovnanie vývoja cien v období 2008M6 – 2008M12 s obdobím 2009M1 – 2009M3

Kategória	Priemerný mesačný rast 2008M6 – 2008M12	Priemerný mesačný rast 2009M1 – 2009M3	Rozdiel (2008M6 – 2008M12) – (2009M1 – 2009M3)
Potraviny a nealkoholické nápoje	-1,19	-2,71	-1,53
Alkoholické nápoje a tabak	0,86	-0,09	-0,95
Oblečenie, obuv a iné tovary ⁷	0,32	-0,49	-0,8
Bývanie, zariadenie a energie	-0,68	-0,59	0,08
Doprava ⁸	-1,12	-0,30	0,82
Služby ⁹			
Celkovo	-0,60	-0,6	-0,01

Zdroj: Vlastné výpočty na základe dát zo Štatistického úradu [21.] a dát z NBS [25.], všetky údaje sú v percentách

V kategórii potraviny a nealkoholické nápoje môžeme vidieť najväčší rozdiel v priemernom tempe rastu zo všetkých kategórií. Pokles cien sa prehĺbil z úrovne -1,19% mesačne na úroveň -2,71% mesačne. Pri bližšom skúmaní cien jednotlivých tovarov sme zistili, že ani pri jednom tovare nebol významnejšie narušený trend vývoja. Vzhľadom na túto skutočnosť sme prijali hypotézu č. 2.

Rozdiel medzi priemernými mesačnými tempami rastu v kategórii alkoholické nápoje a tabak bol -0,95 percentuálneho bodu. Podobne ako pri prechádzajúcej kapitole môžeme konštatovať, že trend vývoja cien nebol narušený. Opak by bol prekvapením, keďže ide o regulované ceny. Prijímame hypotézu č. 2

V prípade kategórie oblečenie, obuv a iné tovary sa priemerný mesačný rast cien zmenil v období po zavedení eura na priemerný mesačný pokles. 2 tovary z tejto kategórie

⁷ Pre chýbajúce dáta bez položky denná tlač

⁸ Pre chýbajúce dáta bez položky taxi a pre väčšiu vypovedaciu hodnotu bez položky ŠKODA FABIA 1,2 12V HTTP

⁹ Pre chýbajúce dáta nie je možné vypočítať

zmenili po prijatí eura svoj trend vývoja. Nie je ale možné dostatočne preukázať rastový vplyv zavedenia eura, a preto konštatujeme prijatie hypotézy č. 3.

Zmena v priemerných mesačných rastoch cien pred a po prijatí eura v rámci kategórie bývanie, zariadenie a energie je minimálna a to na úrovni 0,08%, o ktoré sa znížil priemerný mesačný pokles cien. Zmena trendu bola zaznamenaná len pri položke skriňa šatníková dvojdverová. Prijímame hypotézu č. 2.

Priemerný mesačný pokles cien v kategórii doprava sa po prijatí eura znížil o 0,82 percentuálneho bodu. Trend vývoja cien bol zachovaný pri všetkých položkách tejto kategórie a preto môžeme prijať hypotézu č. 2.

Celková zmena priemerného mesačného tempa rastu cien pred a po zavedení eura bola len vo výške 0,01 percentuálneho bodu. Zo skúmaných 5 kategórií sme v 4 prijali hypotézu č. 2 a v jednej hypotézu č. 3. Hypotéza č. 1 nebola overená ani v jednej z kategórií. Vzhľadom na tieto skutočnosti prijímame hypotézu č. 2 a konštatujeme, že prijatie eura podľa nás nemalo vplyv na vývoj cien vybraných tovarov a služieb.

4.3 Vývoj cien a ich porovnanie v okolitých štátoch členov eurozóny

Jediná krajina susediaca so Slovenskom, ktorá používa euro ako svoju menu je Rakúsko. Krajina mala v roku 2009 8 307 989 obyvateľov [11.] a do eurozóny vstúpila medzi prvými krajinami v roku 1999 [24.]. Ekonomicky sa zaraďuje medzi vyspelé krajiny s výškou HDP na obyvateľa (HDP/pc) v roku 2009 34300€/pc [11.].

Okrem Rakúska, uvádzame v našom porovnaní vývoja cien ešte 2 krajiny, ktoré sú Slovensku v niektorých ohľadoch veľmi podobné. Jedna z týchto krajín je Slovinsko. Je to postkomunistická krajina, ktorá vznikla ako jeden z nástupníckych štátov Juhoslávie. Počet obyvateľov bol v roku 2009 2 010 269 [11.]. Do Európskej únie vstúpila v roku 2004 a bola to prvá krajina, ktorá vstúpila do eurozóny spomedzi 10 krajín prijatých do EÚ v roku 2004. Ekonomicky patrí medzi štáty, ktoré prešli transformáciou a konvergujú smerom k ekonomickej úrovni vyspelých krajín, úroveň HDP/pc v roku 2009 bola 17700€/pc [11.].

Poslednou krajinou v našom porovnaní je Fínsko, ktoré je počtom obyvateľov najpodobnejšie Slovenskej republike. Počet obyvateľov v roku 2009 bol 5 300 484 [11.], čo je iba o 75 580 ľudí menej ako na Slovensku. Fínsko prijalo euro medzi prvými krajinami v roku 1999 [24.]. Je ekonomicky vyspelou krajinou a v roku 2009 bola úroveň HDP/pc 33900€/pc [11.].

Analyzujeme vývoj cien 8 druhov tovarov v rokoch 2008 až 2010. V každom roku je jedno pozorovanie z júna daného roka.

Tabuľka č. 20: *Jednotky množstva vybraných tovarov*

Tovar	Biely chlieb	Čerstvé mlieko	Slepačie vajcia	Jablká	Biely cukor	Zemiaky	Minerálna voda	Pivo
Jednotka množstva	1000 gramov	1 liter	10 vajec	1000 gramov	1000 gramov	1000 gramov	1 liter	1 liter

Zdroj: Eurostat [27.]

Medzi tovarmi, ktoré analyzujeme je 7 tovarov z kategórie potraviny a nealkoholické nápoje a jeden tovar z kategórie alkoholické nápoje a tabak.

Určíme si 2 hypotézy:

- Hypotéza č. 1: Cenový vývoj vybraných tovarov v skúmanom období v danej krajine bol podobný ich vývoju na Slovensku.
- Hypotéza č. 2: Cenový vývoj vybraných tovarov v skúmanom období v danej krajine bol rozdielny ako ich vývoj na Slovensku.

Analýzou cenového vývoja v podmienkach Slovenskej republiky, získame referenčnú hodnotu vývoja, s ktorou porovnáme vývoj v ostatných krajinách. Na základe tohto porovnania prijmemo jednu z hypotéz, ktoré sme si určili.

Tabuľka č. 21: *Analýza vývoja cien vybraných tovarov v podmienkach SR v období 2008 – 2010*

Tovar	2008M6	2009M6	2010M6	Priemerné tempo rastu
Biely chlieb	1,23	1,27	1,26	1,21
Čerstvé mlieko	0,72	0,57	0,78	4,08
Slepačie vajcia	1,14	1,13	1,16	0,87
Jablká	1,6	0,97	0,93	-23,76
Biely cukor	0,93	0,85	0,79	-7,83
Zemiaky	0,57	0,58	0,67	8,42
Minerálna voda	0,34	0,34	0,34	0
Pivo	0,92	0,96	0,99	3,73
Celkovo	7,45	6,67	6,92	-3,62

Zdroj: 2008M6 – Eurostat [27.], 2009M6 – Eurostat [28.], 2010M6 – Eurostat [29.], všetky ceny v eurách, konverzný kurz za rok 2008 30,322€/Sk, priemerné ročné tempo rastu v percentách

Priemer súčtu cien za roky 2008, 2009 a 2010 bol na úrovni 7,01€. Porovnanie tohto údaju s rovnakým údajom v podmienkach inej porovnáwanej krajiny vypovedá o rozdieloch v cenovej úrovni, ale aj v kúpnej sile.

Celkové priemerné ročné tempo rastu cien vybraných tovarov bolo -3,62%. 5 tovarov malo kladné priemerné tempo rastu, 2 tovary záporné a pri minerálnej vode sa cena počas sledovaného obdobia nemenila.

Celková absolútna zmena v cene všetkých tovarov bola -0,53€. Cena položky jablká klesla počas celého obdobia o 0,67€. To značí, že vplyv poklesu ceny jablák bol až 126,4%. Ak uvažujeme kôš vybraných tovarov bez jablák, tak priemerné ročné tempo rastu nadobudne hodnotu 1,19%. Vzhľadom na veľkosť koša vybraných tovarov, je pre dosiahnutie lepšej výpovednej hodnoty analýzy potrebné, aby sme v prípade krajín s odlišným vývojom ceny jablák, vylúčili túto položku z porovnania.

Konštatovať môžeme 2 závery. Prvý je, že trend vývoja cien medzi rokmi 2008 a 2010 bol klesajúci na úrovni -3,62% ročne. Druhý záver platí za predpokladu vylúčenia

položky jablká z analýzy. V danom prípade je trend vývoja cien rastúci na úrovni 1,19% ročne.

Tabuľka č. 22: *Analýza vývoja cien vybraných tovarov v podmienkach Rakúska v období 2008 – 2010*

Tovar	2008M6	2009M6	2010M6	Priemerné tempo rastu
Biely chlieb	4,90	4,76	4,76	-1,44
Čerstvé mlieko	1,01	0,93	0,86	-7,72
Slepačie vajcia	3,39	3,36	2,73	-10,26
Jablká	1,85	1,81	1,75	-2,74
Biely cukor	1,08	0,99	0,88	-9,73
Zemiaky	1,10	1,10	1,13	1,35
Minerálna voda	0,34	0,32	0,34	0
Pivo	1,5	1,56	1,58	2,63
Celkovo	15,17	14,83	14,03	-3,83

Zdroj: 2008M6 – Eurostat [27.], 2009M6 – Eurostat [28.], 2010M6 – Eurostat [29.], všetky ceny v eurách, priemerné ročné tempo rastu v percentách

Za roky 2008, 2009 a 2010 bol priemer súčtu cien 14,68€. Je to až 209,27% úrovne Slovenskej republiky. Vypovedá to o vyššej cenovej úrovni v podmienkach Rakúska. Vzhľadom na úroveň miezd v Rakúsku, vie priemerný Rakúšan kúpiť zo svojej mzdy viac vybraných tovarov ako Slovák.

Až 5 tovarov v rámci analýzy nadobudlo záporné priemerné tempo rastu, 2 tovary mali túto hodnotu kladnú a jeden tovar nulový. Tovary biely cukor, minerálna voda a pivo mali v rakúskych podmienkach rovnaký smer aj podobnú veľkosť vývoja cien. Ostatných 5 tovarov malo cenový vývoj odlišný.

Celkové priemerné ročné tempo rastu je -3,83%. Toto číslo je veľmi podobné hodnote, ktorú nadobudlo Slovensko. Vzhľadom na štatistickú anomáliu v podmienkach SR musíme uvažovať o tom, či mala položka jablká podobný vývoj v Rakúsku. Vývoj ceny tejto položky bol odlišný, a preto ju vylúčime z analýzy v rámci Rakúska.

Hodnota priemerného ročného tempa rastu bez jablák je -3,98%. Za rovnakých podmienok je táto hodnota v podmienkach SR 1,19% ročne. Na základe analýzy prijímame hypotézu č. 2. Istá miera podobnosti v cenovom vývoji medzi danými krajinami existuje,

ale táto väzba nie je taká silná aby sme mohli konštatovať v podobnosť za všetky vybrané tovary v súčte.

Tabuľka č. 23: *Analýza vývoja cien vybraných tovarov v podmienkach Slovinska v období 2008 – 2010*

Tovar	2008M6	2009M6	2010M6	Priemerné tempo rastu
Biely chlieb	1,94	1,90	1,79	-3,94
Čerstvé mlieko	0,79	0,80	0,74	-3,22
Slepačie vajcia	1,64	1,50	1,52	-3,73
Jablká	1,64	1,12	1,00	-21,91
Biely cukor	0,81	0,82	0,79	-1,24
Zemiaky	0,63	0,54	0,65	1,57
Minerálna voda	0,38	0,40	0,35	-4,03
Pivo	1,46	1,70	1,72	8,54
Celkovo	9,29	8,78	8,56	-4,01

Zdroj: 2008M6 – Eurostat [27.], 2009M6 – Eurostat [27.], 2010M6 – Eurostat [29.], všetky ceny v eurách, priemerné ročné tempo rastu v percentách

Priemer súčtu cien za celé obdobie pozorovania bol 8,88€, čo je 126,57% úrovne SR. Pri zohľadnení rozdielu v mzdách je kúpna sila priemerného Slováka a priemerného Slovinca na podobnej úrovni.

Počet tovarov so záporným priemerným ročným tempom rastu je výrazne vyšší ako počet tovarov, ktoré majú túto hodnotu kladnú. Konkrétne je to 6 tovarov, ktorých ceny v priemere klesali a 2 tovary, ktorých ceny v priemere stúpali. V slovenských podmienkach prevládajú tovary, ktorých ceny v priemere rástli.

Vývoj ceny jablák bol v Slovinsku takmer rovnaký ako na Slovensku a preto nemusíme vylúčiť danú položku z analýzy, keďže skreslenie v celkovom výsledku je v oboch krajinách na podobnej úrovni.

Priemerné celkové ročné tempo rastu bolo na úrovni -4,01%. Slovensko dosiahlo veľmi podobnú hodnotu -3,62% ročne. V prípade dvoch položiek je možné pozorovať podobný cenový vývoj. Tieto položky sú jablká a pivo.

Vzhľadom na podobnosť v celkovom priemernom tempe rastu a odlišnosť v cenovom vývoji väčšiny položiek, rozhodneme o prijatí hypotézy prostredníctvom

vylúčenia položky jablká z analýzy. Cenový vývoj tejto položky je síce podobný v prípade oboch krajín, ale bez ohľadu na to, spôsobuje najväčšie skreslenie zo všetkých tovarov.

Po vylúčení jablák je priemerné celkové tempo rastu v Slovinsku na úrovni -0,59% ročne. Na Slovensku je táto hodnota 1,19% ročne. Na základe výsledku nášho testu prijímame hypotézu č. 2.

Tabuľka č. 24: *Analýza vývoja cien vybraných tovarov v podmienkach Fínska v období 2008 – 2010*

Tovar	2008M6	2009M6	2010M6	Priemerné tempo rastu
Biely chlieb	3,28	3,33	3,38	1,52
Čerstvé mlieko	0,93	0,91	0,89	-2,15
Slepačie vajcia	1,94	1,83	1,73	-5,67
Jablká	2,19	1,79	1,46	-18,26
Biely cukor	1,05	1,05	1,05	0
Zemiaky	0,74	0,79	0,84	6,76
Minerálna voda	1,09	1,09	1,09	0
Pivo	2,72	3,35	4,13	23,16
Celkovo	11,75	12,35	13,11	5,62

Zdroj: 2008M6 – Eurostat [27.], 2009M6 – Eurostat [28.], 2010M6 – vypočítané na základe rastu medzi rokmi 2008 a 2009, všetky ceny v eurách, priemerné ročné tempo rastu v percentách

Fínsko je vyspelá krajina, a tomu zodpovedá aj priemerná cena súčtu cien tovarov za sledované obdobie. Je výrazne vyššia ako na Slovensku, kde nadobúda hodnotu 7,01€. V podmienkach Fínska je táto hodnota 14,22€, čo je 202,71% slovenského priemeru. Cenová úroveň tejto krajiny je podstatne vyššia ako Slovenska.

Až dva tovary mali nulovú zmenu ceny, čo môže byť spôsobené dopočítaním údajov za rok 2010. Priemerný rast ceny pozorujeme u 3 tovarov a priemerný pokles u rovnakého počtu. Vývoj ceny za položku jablká bol podobný ako v podmienkach SR.

Celkový priemerný ročný rast cien bol na úrovni 2,23%, bez započítania jablák 5,62%. Fínsko je prvá krajina v rámci porovnania, ktorá dosiahla rovnaký smer vývoja ako SR bez započítania jablák. Keďže až 5 položiek malo podobný cenový vývoj ako na Slovensku, tak môžeme prijať hypotézu č. 1.

Výsledok porovnania je, že Rakúsko ani Slovinsko nemalo podobný cenový vývoj vybraných tovarov v období 2008 – 2010, kým v podmienkach Fínska je možné pozorovať podobný smer vývoja cien, a to rast. Hodnota tohto rastu je približne 4,5 krát väčšia ako v podmienkach SR.

4.4 Vývoj cien a ich porovnanie v okolitých štátoch nečlenov eurozóny

V rámci tejto analýzy budeme porovnávať cenový vývoj vybraných krajín Európskej únie, ktoré nie sú členom eurozóny, čiže nepoužívajú euro, ale vlastnú menu. Keďže máme porovnávať okolité štáty, tak okrem Slovenska budeme analyzovať ostatné členské krajiny zoskupenia V4. Všetky tieto krajiny prešli procesom transformácie a snažia sa dobehnúť ekonomickú úroveň krajín západnej Európy.

Česká republika (ČR) a Maďarsko majú dlhodobo približne dvojnásobný počet obyvateľov oproti Slovensku. Poľsko je z krajín V4 najväčšia krajina, keďže má až 38 135 876 obyvateľov [11.]. V ukazovateli ekonomickej úrovne HDP na obyvateľa dosahovala v roku 2009 najlepšie výsledky Česká republika s hodnotou 14100€/pc [11.]. Nasledujú Slovensko s 11800€/pc [11.], Maďarsko s 9300€/pc [11.]. Najmenšiu hodnotu tohto ukazovateľa dosiahlo Poľsko, a to na 8200€/pc [11.].

Porovnávanými krajinami sú Česká republika, Poľsko a Maďarsko, referenčnou krajinou je Slovenská republika. Na účely analýzy je vybraných 8 tovarov, z ktorých 5 patrí do kategórie potraviny a nealkoholické nápoje, 2 zástupcov má kategória alkoholické nápoje a tabak, 1 položka patrí do nábytku a zariadenia domácnosti.

Tabuľka č. 25: *Jednotky množstva vybraných tovarov*

Tovar	Biely chlieb	Celé kura	Čerstvé mlieko	Slepačie vajcia	Poma - rančový džús	Pivo	Žiarovka	Batéria
Jednotka množstva	1000 gramov	1000 gramov	1 liter	10 vajec	1 liter	1 liter	1 kus	1 kus

Zdroj: Eurostat [27.]

Výsledkom analýzy vývoja cien vybraných tovarov je prijatie jednej z hypotéz, ktoré si určíme.

Hypotézy:

- Hypotéza č. 1: Cenový vývoj vybraných tovarov v skúmanom období v danej krajine bol podobný ich vývoju na Slovensku.
- Hypotéza č. 2: Cenový vývoj vybraných tovarov v skúmanom období v danej krajine bol rozdielny ako ich vývoj na Slovensku.

Prvým krokom je analýza vývoja cien vybraných tovarov v podmienkach Slovenskej republiky. Porovnávané krajiny sú skúmané a testované vzhľadom na referenčné hodnoty, zistené za Slovensko.

Tabuľka č. 26: *Analýza vývoja cien vybraných tovarov v podmienkach SR v období 2008 – 2010*

Tovar	2008M6	2009M6	2010M6	Priemerné tempo rastu
Biely chlieb	1,23	1,27	1,26	1,21
Celé kura	2,53	2,26	2,23	-6,12
Čerstvé mlieko	0,72	0,57	0,78	4,08
Slepačie vajčká	1,14	1,13	1,16	0,87
Pomarančový džús	1,28	1,3	1,32	1,56
Pivo	0,92	0,96	0,99	3,73
Žiarovka	0,38	0,38	0,38	0
Batéria	0,92	0,88	0,89	0,34
Celkovo	9,12	8,75	9,01	-0,60

Zdroj: 2008M6 – Eurostat [27.], 2009M6 – Eurostat [28.], 2010M6 okrem ceny za žiarovku – Eurostat [29.], cena za žiarovku dopočítaná podľa rastu ceny medzi prvými 2 obdobiami, všetky ceny v eurách, konverzný kurz za rok 2008 30,322€/Sk, priemerné ročné tempo rastu v percentách

Hodnota priemeru celkovej ceny za sledované obdobia je 8,96€. Porovnanie tejto hodnoty s ostatnými skúmanými krajinami je kľúčové pre posúdenie rozdielov v cenových úrovniach v rámci porovnávaných krajín.

V rámci vývoja cien vybraných tovarov v podmienkach SR môžeme pozorovať priemerný cenový nárast až pri 6 položkách, priemerný pokles pri 1 položke, cena žiarovky sa nemenila. Indikuje to prevládajúcu tendenciu tovarov k rastu ceny v sledovanom období.

Priemerná ročná miera rastu za všetky vybrané tovary je -0,60%. Táto hodnota je v rozpore s tým, že pri väčšine vybraných tovarov bol zaznamenaný rast ceny medzi prvým a posledným obdobím.

Príčinou tohto paradoxu je vývoj ceny kuraťa celého. Je to jediný tovar, ktorého cena klesala. Túto výnimku vieme zohľadniť vynechaním daného tovaru, čím dostaneme priemernú hodnotu rastu očistenú od tejto anomálie. Hodnota priemerného ročného rastu za daných podmienok je 1,43%.

Tabuľka č. 27: *Analýza vývoja cien vybraných tovarov v podmienkach Českej republiky v období 2008 – 2010*

Tovar	2008M6	2009M6	2010M6	Priemerné tempo rastu
Biely chlieb	0,92	0,73	0,71	-12,15
Celé kura	2,51	2,15	2,22	-5,95
Čerstvé mlieko	0,82	0,62	0,65	-10,97
Slepačie vajčička	1,13	0,98	0,98	-6,87
Pomarančový džús	1,1	1,07	1,06	-1,84
Pivo	1,5	1,37	1,46	-1,34
Žiarovka	0,42	0,38	0,34	-9,52
Batéria	0,34	0,33	0,34	0
Celkovo	8,74	7,63	7,76	-5,75

Zdroj: 2008M6 – Eurostat [27.], 2009M6 – Eurostat [28.], 2010M6 okrem ceny za žiarovku – Eurostat [29.], cena za žiarovku dopočítaná podľa rastu ceny medzi prvými 2 obdobiami, všetky ceny v eurách, konverzný kurz za roky 2008 - 24,316CZK/€, 2009 – 26,545CZK/€, 2010 – 25,78CZK/€, priemerné ročné tempo rastu v percentách

Celková priemerná cena všetkých vybraných tovarov je 8,05€. Táto hodnota je nižšia ako v prípade Slovenska. Cenová úroveň Českej republiky je v prípade vybraných tovarov nižšia o 10,22%.

Priemerný cenový pokles môžeme pozorovať pri všetkých položkách výberu okrem batérie, ktorá mala rovnakú cenu v prvom aj poslednom období. Trend vývoja cien vybraných tovarov bol v smere poklesu. Dvojcifernú priemernú mieru poklesu zaznamenali 2 položky, a to chlieb a čerstvé mlieko. Ďalším tovarom, ktorý má veľkú mieru priemerného poklesu je žiarovka.

Tento klesajúci trend je kvantifikovaný celkovou priemernou ročnou mierou poklesu na úrovni -5,75%. Pri porovnaní so Slovenskou republikou, mala podobný trend vývoja len jedna položka. Rozdiel v cenovom poklese celého kurat'a je len 0,17 percentuálneho bodu.

Jediným faktorom prispievajúcim k prijatiu hypotézy č. 1 je zhoda v trende vývoja cien, keďže v oboch krajinách celkovo ceny poklesli. Ale vzhľadom na to, že v rámci SR až 6 tovarov vykazovalo nárast ceny, tak konštatujeme prijatie hypotézy č. 2.

Tabuľka č. 28: *Analýza vývoja cien vybraných tovarov v podmienkach Maďarska v období 2008 – 2010*

Tovar	2008M6	2009M6	2010M6	Priemerné tempo rastu
Biely chlieb	1,03	0,88	0,83	-10,23
Celé kura	2,97	2,62	2,59	-6,62
Čerstvé mlieko	0,9	0,71	0,69	-12,44
Slepačie vajčká	1,21	1,11	1,12	-3,79
Pomarančový džús	1,41	1,24	1,26	-5,47
Pivo	1,51	1,38	1,23	-9,75
Žiarovka	0,34	0,3	0,26	-11,76
Batéria	1,1	0,95	0,96	-6,58
Celkovo	10,47	9,19	8,95	-7,57

Zdroj: 2008M6 – Eurostat [27.], 2009M6 – Eurostat [28.], 2010M6 okrem ceny za žiarovku – Eurostat [29.], cena za žiarovku dopočítaná podľa rastu ceny medzi prvými 2 obdobiami, všetky ceny v eurách, konverzný kurz za roky 2008 - 242,42HUF/€, 2009 – 280,46HUF/€, 2010 - 281,49HUF/€, priemerné ročné tempo rastu v percentách

Priemerná celková cena počítaná zo súčtu všetkých vybraných cien je 9,54€. Je to 118,53% úrovne Slovenska v tomto ukazovateli. Maďarsko malo medzi rokmi 2008 a 2010 vyššiu cenovú úroveň v rámci vybraných tovarov ako SR.

Všetky ceny tovarov, ktoré porovnávame, klesli v rozmedzí sledovaného obdobia. Celkový trend je teda v smere poklesu cien. Najvýraznejšie klesala cena čerstvého mlieka a to v priemere o 12,44% ročne, najmenšiu hodnotu poklesu pozorujeme pri slepačích vajčkách, konkrétne -3,79%.

Podobný trend vývoja ceny môžeme pozorovať pri 2 tovaroch. Cena batérie klesala v priemere o 6,58% ročne v podmienkach Maďarska a o 1,64% ročne na Slovensku. Nemožno teda hovoriť o výraznejšom vzťahu. V prípade položky celé kura je Maďarsko už tretia krajina v rámci ktorej hodnota priemerného ročného poklesu ceny dosiahla podobnú hodnotu. Rozdiel v tomto ukazovateli oproti SR je 0,5 percentuálneho bodu a oproti ČR 0,62 percentuálneho bodu. Pravdepodobne sú príčinou odvetvové faktory, ktoré pôsobili na celú oblasť strednej Európy.

Keďže priemerný cenový pokles bol v podmienkach Maďarska veľmi výrazný a prítomný pri všetkých vybraných tovaroch, tak opäť prijímame hypotézu č. 2.

Tabuľka č. 29: *Analýza vývoja cien vybraných tovarov v podmienkach Poľska v období 2008 – 2010*

Tovar	2008M6	2009M6	2010M6	Priemerné tempo rastu
Biely chlieb	1,08	0,83	0,91	-8,21
Celé kura	1,87	1,64	1,64	-6,35
Čerstvé mlieko	0,84	0,61	0,66	-11,36
Slepačie vajíčka	1,19	0,97	1,12	-2,99
Pomarančový džús	1,27	0,96	1,04	-9,51
Pivo	1,41	1,13	1,25	-5,84
Žiarovka	0,34	0,28	0,37	4,32
Baterka	0,71	0,54	0,59	-8,84
Celkovo	8,71	6,96	7,58	-6,71

Zdroj: 2008M6 – Eurostat [27.], 2009M6 – Eurostat [28.], 2010M6 - Eurostat [29.], konverzný kurz za roky 2008 – 3,3736PLN/€, 2009 – 4,5084PLN/€, 2010 - 4,1055PLN/€, priemerné ročné tempo rastu v percentách

Cenová úroveň v Poľsku, reprezentovaná priemernou celkovou cenou všetkých vybraných tovarov, bola v sledovanom období podstatne nižšia ako na Slovensku. Dosahovala 81,28% úrovne SR, v číselnom vyjadrení 7,75€.

Poľsko podobne ako Maďarsko, zaznamenalo priemerný pokles cien takmer pri všetkých tovaroch. Výrazný priemerný cenový pokles dosahujúci dvojcifernú úroveň bol zaznamenaný pri jednej položke. Cena čerstvého mlieka klesala priemerne o 11,36% ročne. Jediná položka, ktorej cena vzrástla medzi prvým a posledným obdobím je žiarovka. Priemerný ročný rast ceny dosiahol úroveň 4,32%. Pokles ceny celého kurča bol v priemere 6,35% ročne, čo korešponduje s danou hodnotou v rámci ostatných skúmaných krajín.

Celkový priemerný ročný cenový pokles bol na úrovni -7,57%. Jediná položka, ktorej vývoj bol podobný ako na Slovensku je celé kura. Prijímame hypotézu č. 2.

Analýza a porovnanie cenového vývoja vybraných tovarov preukázala, že cenový vývoj v SR bol odlišný ako v okolitých krajinách nečlenov eurozóny.

5 Diskusia o vplyve zavedenia eura na vývoj cien tovarov a služieb

Doterajšie poznanie o cenovom vývoji pred a po vstupe Slovenskej republiky do eurozóny bolo do veľkej miery determinované Národnou bankou Slovenska. Táto inštitúcia, ktorá niesla spolu s Ministerstvom financií SR hlavnú zodpovednosť pri zavádzaní eura na Slovensku, vydala k problematike publikáciu s názvom Vplyv zavedenia eura na infláciu v Slovenskej republike v Januári 2009 [30.]. V nej dospela k záveru, že prijatie eura nemalo vplyv na cenový vývoj na Slovensku.

Laická spotrebiteľská verejnosť sa opakovane vyjadruje v nesúlade s týmto zistením. Preto bolo zaujímavé snažiť sa problematiku spracovať tak, aby riešenie poskytlo prepojenie medzi odborným a laickým prístupom. Na to však bolo potrebné vyriešiť viacero čiastkových problémov pomocou analýzy.

Výsledkom analýzy vývoja cien vybraných tovarov a služieb v rámci podkapitoly 4.2.1 je prijatie hypotézy, ktorá hovorí, že vo vývoji cien vybraných tovarov a služieb sa nedal pozorovať jednotný trend.

V podkapitole 4.2.2, v ktorej riešime vplyv zavedenia eura na vývoj cien vybraných tovarov a služieb, sme došli k záveru, že prijatie eura nemalo vplyv na vývoj cien vybraných tovarov a služieb.

Vplyv zavedenia eura na spotrebiteľské ceny kvantifikovala Národná banka Slovenska. Došla k nasledujúcemu záveru: „Celkovo teda môžeme konštatovať, že žiadna z použitých metód nepreukázala, že by zavedenie eura mohlo spôsobiť neodôvodnené zvýšenie spotrebiteľských cien.“ [30., s. 4] Tento záver sa zhoduje s naším záverom a je jeho zovšeobecnením na celý spotrebiteľský kôš tovarov a služieb.

Pri porovnaní cenového vývoja s inými krajinami používajúcimi euro bol výber krajín realizovaný na základe podobného počtu obyvateľov ako má Slovensko. Porovnaním cenového vývoja vybraných tovarov sme zistili, že cenový vývoj v Slovinsku a Rakúsku mal úplne iný smer ako na Slovensku¹⁰. Konštatovali sme odlišný vývoj cien. Fínsko malo rovnaký trend vývoja, ale bol oveľa výraznejší ako v podmienkach SR.

Poslednou časťou našej analýzy bolo porovnanie vývoja cien vybraných tovarov s krajinami, ktoré nie sú členmi eurozóny. Na základe analýzy sme dospeli k záveru, že cenový vývoj vybraných tovarov v okolitých krajinách nekorešpondoval s vývojom

---

¹⁰ Po vylúčení tovaru, ktorého cena je štatistickou anomáliou.

v podmienkach SR¹¹. S ohľadom na to, že cenový vývoj v prípade všetkých krajín bol opačný ako v prípade SR, si myslíme, že daný záver je relevantný. Výber tovarov je taký špecifický, že konfrontácia záverov s inými autormi nie je možná.

Výsledky riešenia práce sú prepojením pohľadov na problematiku z odbornej aj laickej stránky. Analyzované tovary a služby boli vybraté tak, aby boli pre spotrebiteľa významné z hľadiska vnímania cenového vývoja. V tejto špecifickej skupine tovarov a služieb sa nepodarilo preukázať vplyv prijatia eura na cenový vývoj daných statkov.

V rámci tvorivého procesu nám riešenie danej práce prehĺbilo poznatky o vývoji cien v minulosti a zdokonalilo analytické schopnosti v oblasti ekonomického bádania.

---

¹¹ Po očistení výsledku o vplyv štatistickej anomálie v podobe ceny jednej položky.

Záver

Cieľom práce bolo spoznať zmenu vo vývoji cien vybraných tovarov a služieb v Slovenskej republike po vstupe do eurozóny, porovnať ho s okolitými krajinami, zistiť, či a do akej miery nastala zmena vývoja vybraných cien vplyvom vstupu Slovenskej republiky do eurozóny a následky takýchto zmien.

Výber tovarov a služieb, ktoré reprezentujú najbežnejšie tovary a služby na Slovensku bol úspešný. Vybrali sme tovary a služby každodennej spotreby. Váha týchto tovarov a služieb na celkovom spotrebnom koši nám síce nedovoľuje zistené závery zovšeobecniť na všetky statky v ekonomike, ale frekvencia ich výskytu pri spotrebiteľských rozhodnutiach je taká vysoká, že vnímanie cenového vývoja vybraných tovarov a služieb má veľký podiel na celkovom vnímaní vývoja cien spotrebiteľom.

Riešenie vývoja cien vybraných tovarov a služieb v období 2 rokov pred a po prijatí eura bolo zrealizované a na základe analýzy sme konštatovali, že nebolo možné pozorovať jednotný trend cenového vývoja. Z pohľadu spotrebiteľa to mohlo znamenať, že nedokázal vnímať, či ceny klesajú alebo stúpajú.

Objasnenie vývoja cien vybraných tovarov a služieb v období 6 mesiacov pred a 3 mesiacov po prijatí eura ukázalo, že prijatie eura nemalo vplyv na vývoj cien vybraných tovarov a služieb. Tento záver korešpondoval aj so závermi iných autorov.

Porovnanie vývoja cien vybraných tovarov s krajinami, ktoré používajú euro ako svoju menu a vyvodenie záverov z porovnania, prinieslo v dvoch prípadoch odlišný vývoj ako na Slovensku a v prípade jednej krajiny, bol vývoj podobný ako na Slovensku.

Porovnanie vývoja cien vybraných tovarov s krajinami, ktoré používajú vlastnú menu a vyvodenie záverov z porovnania nám odhalilo, že cenový vývoj v krajinách V4 bol v prípade vybraných tovarov odlišný ako v SR.

Nepotvrdil sa častý záver laickej verejnosti, že prijatie eura spôsobilo rast cien. Samozrejme vzhľadom na ohraničenie dát nie je možné s absolútnou platnosťou vyvrátiť tento názor. Štatistika nikdy nebude dokonalým obrazom reality.

Zavedenie eura prinieslo podľa nášho názoru vyššiu stabilitu v celkovom cenovom vývoji v podmienkach SR. Euro síce používame relatívne krátku dobu a doteraz neboli významnejšie tlaky na nepriaznivý cenový vývoj, ale napriek tomu si myslíme, že spoločná mena pôsobí ako stabilizujúci prvok vo vzťahu k inflácii.

Záverom je zistenie, že vývoj cien pred a po prijatí eura v Slovenskej republike bol štandardný vzhľadom na ostatné ekonomické faktory v danom období. Prijatie eura nemalo vplyv na vývoj cien vybraných tovarov a služieb.

Po zohľadnení doterajšieho poznania v danej oblasti a zistených záverov, je otázkou, prečo spotrebitelia (laická verejnosť) vnímajú prijatie eura ako akt s vplyvom na cenový vývoj?

Zoznam literatúry

1. ZAŤKO, J. 1991 *Škola trhovej ekonomiky : Trh a súťaž. Obchod. Hodnota. Cena. Peniaze. Medzinárodné platby. Úver. Úrok*. 1. vyd. Bratislava : Uniapress, 1991. 77 s. ISBN 80-85313-19-7.
2. CHOLUJ, V. 2009. Analýza, diskusia a možnosti inovovania definícií pojmov: cena, ponuka, dopyt, trh, tovar, dovoz, vývoz, monopol. In *Ekonomia a proces poznávania*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta manažmentu, 2009. ISBN 978-80-555-0141-3. s. 15 – 24.
3. DROZEN, F. 2003. *Cena - hodnota - model*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství VŠE - OECONOMICA, 2003. 126 s. ISBN 80-245-0501-0.
4. LONDÁK, M. Na konci nášho úsilia je človek. In *História online*. Dostupné z <<http://www.historiarevue.sk/hr02-03/londak.htm>>
5. Statistická ročenka Československej socialistickej republiky 1967. Praha : Státní nakladatelství technické literatury, 1967. 615 s.
6. Statistická ročenka Československej socialistickej republiky 1979. Praha : Státní nakladatelství technické literatury, 1979. 688 s.
7. Statistická ročenka Československej socialistickej republiky 1989. 1. vyd. Praha : Státní nakladatelství technické literatury, 1989. 716 s.
8. Národná banka Slovenska. 1994. *Výročná správa NBS 1993*. 132 str. Bratislava 1994. Dostupné z <http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/VyrocnaSprava/VSNBS94.pdf>
9. *Zákon XXIV/1988* Zbierka zákonov Maďarska – zákon o zahraničných investíciách
10. Národná banka Slovenska. 1997. *Výročná správa NBS 1996*. 138 s. Bratislava 1997. Dostupné z <http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/VyrocnaSprava/VSNBS96.pdf>
11. Eurostat: *Databáza*. Dostupné z <<http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>>
12. Národná banka Slovenska – *Základné informácie*. Dostupné z <<http://www.nbs.sk/sk/o-narodnej-banke/zakladne-informacie>>
13. Národná banka Slovenska. 2001. *Výročná správa NBS 2000*. 177 s. Bratislava 2001. Dostupné z <http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie%5CVyrocnaSprava%5CSVK2000%5CVS2000_kap00.pdf>

14. Národná banka Slovenska. 2003. *Výročná správa NBS 2002*. 215 s. Bratislava 2003. Dostupné z <http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie/VyroчнаSprava/VSNBS02.pdf>
15. Európska komisia. 1969. *Commission Memorandum to the Council on the co-ordination of economic policies and monetary co-operation within the Community*. 15 s. 1969. Dostupné z <http://ec.europa.eu/archives/emu_history/documentation/chapter2/19690212en015coordinateconpoli.pdf>
16. Komisia pre štúdium hospodárskej a menovej únie. 1989. *Report on economic and monetary union in the European Community*. 38 s. 1989. Dostupné z <http://aei.pitt.edu/1007/1/monetary_delors.pdf>
17. Národná banka Slovenska. *Hospodárska a menová únia*. Dostupné z <<http://www.nbs.sk/sk/euro/historia-hospodarskej-a-menovej-unie>>
18. Národná banka Slovenska. 2008. *Národný plán zavedenia eura v Slovenskej republike*. 80 s. 2008. Dostupné z <http://www.nbs.sk/_img/Documents/_PUBLIK_NBS_EURO/NP_SK_APRIL2008.pdf>
19. Národná banka Slovenska. 2008. *Správa o postupe príprav na prijatie eura k 29.7.2008*. 22 s. 2008. Dostupné z <http://www.nbs.sk/_img/Documents/_PUBLIK_NBS_EURO/20_8_2008_sprava.pdf>
20. Národná banka Slovenska. *Stratégia prijatia eura v SR*. 16 s. Dostupné z <http://www.nbs.sk/_img/Documents/_PUBLIK_NBS_EURO/STRATEGIA_PRIJATIA_EURA_SK.pdf>
21. Štatistický úrad Slovenskej republiky. *Databáza Slovstat*. Dostupné z <<http://www.statistics.sk/pls/elisw/vbd>>
22. Štatistický úrad Slovenskej republiky. *Volby do NR SR 1998*. Dostupné z <<http://volby.statistics.sk/nrsr/nrsr1998/home.htm>>
23. Európska centrálna banka. *Konvergenčné kritériá*. Dostupné z <<https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/escb/html/convergence-criteria.sk.html>>
24. Európska komisia. *Euro*. Dostupné z <http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/index_sk.htm>

25. Národná banka Slovenska. *Ceny nehnuteľností na bývanie podľa krajov*. Dostupné z <<http://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/vybrane-makroekonomicke-ukazovatele/ceny-nehnutelnosti-na-byvanie/ceny-nehnutelnosti-na-byvanie-podla-krajov>>
26. Slovenský Plynárenský Priemysel. *Prepočet m³ na kWh*. Dostupné z <<http://www.spp.sk/sk/male-podnikanie-a-organizacie/plyn/sluzby-zakaznikom/ako-platim-za-plyn/prepocet-m3-na-kwh/>>
27. Eurostat. 2009. *Consumer prices research*. 30 s. 2009. Dostupné z <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/272892/272992/04_METH_CPR_-_FEB_2009_WEB_0.pdf/aa046d8f-bf63-4ce2-bbaf-f9dbf5456c78>
28. Eurostat. 2010. *Consumer prices research*. 36 s. 2010. Dostupné z <<http://ec.europa.eu/eurostat/documents/272892/272992/METH+-+Consumer+Prices+Research+-+October+2010+web+final.pdf/b703176e-a913-4e3d-8ccc-3dea8430c432>>
29. Eurostat. 2011. *Consumer prices research*. 39 s. 2011. Dostupné z <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/272892/272992/Consumer_Prices_Research_2011.pdf/836ba44c-6d76-49dd-abb4-25d91835c801>
30. Národná banka Slovenska. 2009. *Vplyv zavedenia eura na infláciu v Slovenskej republike v Januári 2009*. 11 s. 2009. Dostupné z <http://www.nbs.sk/_img/Documents/PUBLIK/MU/vplyvEURA.pdf>
31. LISÝ, J. et al. 2007. *Ekonomía v novej ekonomike*. 2. preprac. a dopln. vyd. Bratislava : Iura Edition, 2007. 634 s. Ekonomía. ISBN 978-80-8078-164-4.